

TŁUMACZENIE Z JĘZYKA ANGIELSKIEGO NA POLSKI.
WIAŻĄCE SĄ ZAPISY ORYGINAŁU W JĘZYKU ANGIELSKIM, PUBLIKOWANE NA STRONIE KE.
TŁUMACZENIE STANOWI WERSJĘ ROBOCZĄ, POMOCNĄ PRZY PISANIU WNIOSKU.
NFOŚIGW NIE PONOSI ODPOWIEDZIALNOŚCI ZA EWENTUALNE RÓŻNICE WERSJI POLSKIEJ I ANGIELSKIEJ
I NIEZASTOSOWANIE SIĘ DO WERSJI ANGIELSKIEJ PUBLIKOWANEJ NA STRONIE KE.
W TŁUMACZENIU ZACHOWANO UKŁAD GRAFICZNY ORYGINAŁU DLA UŁATWIENIA PRACY Z DWOMA
WERSJAMI JĘZYKOWMI.

Program Działań na Rzecz Środowiska i Klimatu (LIFE)

Zaproszenie do składania wniosków

Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich – Projekty dotyczące działań
standardowych

(SAP)

LIFE-2021-SAP-CLIMA - LIFE Podprogram Działania na rzecz klimatu

HISTORIA ZMIAN			
Wersja	Data publikacji	Zmiana	Strona
1.0	08.07.2021	▪ Wersja wstępna (nowe MFF)	

EUROPEJSKA AGENCJA WYKONAWCZA DS. KLIMATU, INFRASTRUKTURY I ŚRODOWISKA (CINEA)

CINEA.D – Zasoby naturalne, klimat, zrównoważona niebieska gospodarka i czysta energia
Jednostka D2 - LIFE Środowisko (Przyroda i gospodarka o obiegu zamkniętym)

ZAPROSZENIE DO SKŁADANIA WNIOSKÓW

SPIS TREŚCI

0. Wstęp.....	5
1. Kontekst	6
Co to jest Program LIFE?	6
Przyroda i różnorodność biologiczna	7
Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia	7
Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja	8
Przejście na czystą energię	8
2. Rodzaje działania - Cele - Tematy i priorytety - Działania objęte dofinansowaniem — Oczekiwane efekty	9
Typ działania.....	9
LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCM - łagodzenie zmian klimatu.....	10
Cele	10
Oczekiwane efekty.....	14
Poziom dofinansowania	14
LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCA - Dostosowanie się do zmian klimatu	14
Cele	14
Oczekiwane efekty	18
Poziom dofinansowania	18
LIFE-2021-SAP-CLIMA-GOV - Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu	19
Cele	19
Oczekiwane efekty	19
Poziom dofinansowania	22
3. Dostępny budżet	22
4. Harmonogram i terminy	22
5. Dopuszczalność i dokumenty	23
6. Kwalifikowalność	24
Kwalifikujący się uczestnicy (kwalifikujące się kraje)	24
Skład konsorcjum	25
Kwalifikujące się działania.....	26
Obszar geograficzny (kraje docelowe)	26
7. Zdolność finansowa i operacyjna oraz wyłączenie	27
Zdolność finansowa.....	27
Zdolność operacyjna	28
Wyłączenie	28
8. Procedura oceny i przyznania dofinansowania	28
9. Kryteria przyznawania	29

10. Struktura prawna i finansowa umów o udzielenie dotacji.....	30
Data rozpoczęcia i czas trwania projektu	30
Kamienie milowe i efekty	31
Forma dotacji, poziom dofinansowania i maksymalna kwota dotacji	31
Kategorie budżetowe i zasady kwalifikowalności kosztów	32
Płatności i ustalenia dotyczące płatności	33
Gwarancja zaliczkowania	33
Poświadczenia	33
Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków.....	33
Warunki wdrożenia projektu.....	34
Inne informacje szczegółowe.....	34
Niezgoda i naruszenie postanowień umowy	34
11. Jak złożyć wniosek.....	34
12. Pomoc.....	35
13. Ważne informacje	37

0. Wstęp

Niniejszy dokument stanowi zaproszenie do składania wniosków o dotacje unijne na działania w obszarze łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich w ramach Programu Działań na Rzecz Środowiska i Klimatu (LIFE).

Ramy regulacyjne niniejszego Programu Finansowania UE określa:

- Rozporządzenie nr 2018/1046 ([Rozporządzenie finansowe UE](#))
- podstawowy akt prawny [2021/783](#)¹).

Nabór ogłoszono zgodnie z Wieloletnim Programem Prac² na lata 2021-2024 i jest on zarządzany przez **Europejską Agencję Wykonawczą ds. Klimatu, Infrastruktury i Środowiska (CINEA)** („Agencja”).

Nabór obejmuje następujące obszary :

- **LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCM - Łagodzenie zmian klimatu**
- **LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCA - Dostosowanie się do zmian klimatu**
- **LIFE-2021-SAP-CLIMA-GOV - Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu**

Każdy wniosek w ramach tego naboru musi dotyczyć wyłącznie jednego z obszarów. Wnioskodawcy, którzy chcą złożyć wniosek w więcej niż jednym obszarze, muszą złożyć odrębne wnioski dla każdego z nich. Wniosek dotyczący projektu obejmującego jeden temat może zawierać elementy dotyczące pozostałych tematów. Wniosek dotyczący projektu obejmującego jeden temat może zawierać elementy dotyczące pozostałych tematów.

Zachęcamy Państwa do uważnego zapoznania się z **dokumentacją naboru**, w szczególności, przeczytania niniejszego Zaproszenia do składania wniosków, Wzoru Umowy o Udzielenie Dotacji, [Instrukcji Unijnego Portalu Finansowania i Przetargów Online](#) oraz [Projektu Umowy o Udzielenie Dotacji UE - AGA](#).

W dokumentach tych znajdują Państwo wyjaśnienia i odpowiedzi na ewentualne pytania, związane z przygotowaniem wniosku:

- Dokument Naboru określa:
 - kontekst, cele, zakres, działania, które mogą otrzymać dofinansowanie oraz oczekiwane efekty (punkty 1 i 2)
 - harmonogram i dostępny budżet (punkty 3 i 4)
 - warunki dopuszczalności i kwalifikowalności (w tym dokumenty obowiązkowe; punkty 5 i 6)
 - kryteria zdolności finansowej i operacyjnej oraz wyłączenia (punkt 7)
 - procedurę oceny i przyznania dofinansowania (punkt 8)
 - kryteria przyznawania dofinansowania (punkt 9)
 - strukturę prawną i finansową umów dotacji (punkt 10)
 - sposób składania wniosków (punkt 11)

□

- Instrukcja Online określa:

¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/783 z dnia 29 kwietnia 2021 r. ustanawiające Program Działań na Rzecz Środowiska i Klimatu (LIFE) (Dziennik Urzędowy L 172, 17.05.2021, str. 53).

² Decyzja wykonawcza Komisji C(2021)4997 z datą wejścia w życie dnia 9 lipca 2021 r., dotycząca finansowania Programu LIFE i przyjęcia Wieloletniego programu prac na lata 2021 - 2024.

- procedury rejestracji i składania wniosków online za pośrednictwem Portalu Finansowania i Przetargów UE („Portal”)
- zalecenia w zakresie przygotowywania wniosków
- AGA - Umowa Dotacji wraz z komentarzami zawiera:
 - uwagi szczegółowe, dotyczące wszystkich postanowień Umowy Dotacji, którą należy podpisać, aby uzyskać dotację (w tym dot. kwalifikowalności kosztów, harmonogramu wypłat, zobowiązań dodatkowych itd.).

Zachęcamy także Państwa do korzystania z [bazy danych projektów LIFE](#) w celu zapoznania się z listą projektów objętych dotąd dofinansowaniem. W ramach podprogramu Przejścia na czystą energię, informację nt. projektów dofinansowanych wcześniej (w ramach programu Horyzont 2020) można znaleźć na [stronie internetowej CORDIS](#).

1. Informacje dodatkowe

Co to jest Program LIFE?

Program LIFE to jedyny unijny program wspierający działania na rzecz środowiska i klimatu.

Stanowi zarazem jeden z głównych czynników realizacji Europejskiego Zielonego Ładu³³, którego celem jest:

- przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo o nowoczesnej, zasobooszczędnej, konkurencyjnej gospodarce, która do roku 2050 ma wyeliminować emisję netto gazów cieplarnianych, której rozwój nie będzie jest zależny od zużycia surowców oraz
- ochrona, utrzymanie i rozwijanie kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i wpływami związanym ze środowiskiem i klimatem.

Program LIFE przyczyni się do realizacji tych priorytetów poprzez działania realizowane w ramach czterech podprogramów, w szczególności poprzez:

- stymulowanie i integrację wdrażania celów polityki UE na rzecz powstrzymania i odwrócenia utraty siedlisk gatunków żyjących dziko oraz utraty gatunków we wszystkich sektorach
- wspieranie procesu przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym oraz ochrona i poprawa jakości zasobów naturalnych UE, w tym powietrza, gleby, wody i innych
- wspieranie wdrażania ram polityki energetycznej i klimatycznej do roku 2030, unijnego celu neutralności dla klimatu do roku 2050 oraz nowej strategii UE na rzecz adaptacji do zmian klimatu oraz
- budowanie potencjału, stymulowanie inwestycji i wspieranie wdrażania polityki ukierunkowanej na efektywność energetyczną i rozwój odnawialnych źródeł energii na małą skalę.

W ramach Programu LIFE wyróżniamy dwa obszary i cztery podprogramy, które zostały opisane poniżej:

Obszar Środowisko, który obejmuje :

- Podprogram „Przyroda i różnorodność biologiczna”
- Podprogram „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia”

Obszar Działania na rzecz klimatu, który obejmuje:

- Podprogram „Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich”
- Podprogram „Przejście na czystą energię”.

³³ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Rady Regionów: Europejski Zielony Ład (COM [\(2019\)640](#) wersja ostateczna).

Przyroda i różnorodność biologiczna

Do szczegółowych celów podprogramu „Przyroda i różnorodność biologiczna” należą następujące cele:

- opracowywanie, demonstrowanie, promowanie i stymulowanie zwiększania skali innowacyjnych technik, metod i strategii (włącznie z rozwiązaniami tworzonymi w oparciu o przyrodę i podejściem ekosystemowym) na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej oraz zwiększanie bazy wiedzy i wspieranie wdrażania dobrych praktyk, w tym poprzez wsparcie programu Natura 2000
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego.
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na dużą skalę skutecznych rozwiązań/ podejść w celu wdrażania ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przyrody i różnorodności biologicznej poprzez powielanie wyników, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia

Szczegółowe cele podprogramu „Gospodarka o obiegu zamkniętym i jakość życia” to:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie środowiska oraz zwiększanie bazy wiedzy i, w stosownych przypadkach, wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie środowiska, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie polityk unii w zakresie środowiska, poprzez integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Celem tego podprogramu jest działanie na rzecz przejścia na gospodarkę zrównoważoną, o obiegu zamkniętym, wolną od substancji toksycznych, energooszczędną i odporną na zmiany klimatu oraz ochrony, odbudowy i poprawy jakości środowiska.

Przyczyni się on do realizacji priorytetów UE poprzez:

- ograniczanie zużycia zasobów i ułatwianie przejścia na gospodarkę zrównoważoną, o obiegu zamkniętym, wolną od substancji toksycznych, energooszczędną i odporną na zmiany klimatu
- tworzenie systemów o obiegu zamkniętym zgodnie z nowym Planem Działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym, szczególnie uwzględniających ukierunkowanie na zrównoważone produkty, materiały i sektory energochłonne oraz modele biznesowe o obiegu zamkniętym w celu utrzymania wartości
- zmniejszanie ilości wytwarzanych odpadów zgodnie z dyrektywą ramową o odpadach [2019/1004](#)⁴⁴ i ograniczanie ilości odpadów niebezpiecznych, w kontekście zaangażowania UE w realizację [Konwencji bazylejskiej](#)⁵⁵.
- poprawa gospodarki odpadami w zakresie gromadzenia i przechowywania odpadów, możliwości odzyskiwania surowców i utylizacji po zakończeniu eksploatacji, w tym na wyspach, gdzie z gospodarką odpadami wiążą się określone wyzwania
- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do powietrza i zapewnienie czystego powietrza mieszkańcom UE zgodnie z ustawodawstwem UE i celami Planu Działania na rzecz zerowego poziomu zanieczyszczeń
- osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu zbiorników wodnych w UE
- zapewnienie czystości wód powierzchniowych i podziemnych w ilościach wystarczających dla ludzi i innych gatunków, m.in. poprzez poprawę efektywności zużycia wody

⁴ Decyzja Wykonawcza Komisji (UE) 2019/1004 z dnia 7 czerwca 2019 r. określająca zasady obliczania, weryfikacji i zgłaszania danych dotyczących odpadów zgodnie z dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE (Dziennik Urzędowy L 163, 20.06.2019, str. 66).

⁵ Konwencja bazylejska o kontroli transgranicznego przemieszczania i usuwania odpadów

- ograniczanie produkcji, użytkowania i emisji niebezpiecznych środków chemicznych oraz ekspozycji ludzi i środowiska na te substancje
- promowanie rozwoju, komercjalizacji i konsumpcji bezpiecznych i celowo zrównoważonych substancji, materiałów i produktów
- ograniczenie ekspozycji na szkodliwe poziomy hałas
- ochrona jakości gleby w UE, zapobieganie degradacji gleby dzięki zrównoważonym praktykom zarządzania glebą i gruntami, eliminowanie zanieczyszczenia gleby oraz zwiększanie potencjału poprawy jakości wody poprzez ograniczenie przesiąkania azotanów i ograniczanie emisji poprzez magazynowanie dwutlenku węgla.

Łagodzenie zmian klimatu i przystosowania się do nich

Szczegółowe cele podprogramu „Łagodzenie zmian klimatu i przystosowanie się do nich” to:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie działań na rzecz klimatu oraz zwiększanie bazy wiedzy i, w stosownych przypadkach, wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie działań na rzecz klimatu, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie ustawodawstwa i polityki UE w zakresie działań na rzecz klimatu, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Podprogram przyczyni się do przekształcenia UE w społeczeństwo neutralne dla klimatu i odporne na jego zmiany poprzez wspieranie wdrażania polityki klimatycznej UE i przygotowanie UE na wyzwania związane z działaniami na rzecz klimatu w nadchodzących latach i dziesięcioleciach.

Przejęcie na czystą energię

Do szczegółowych celów podprogramu „Przejęcie na czystą energię” należą:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii na rzecz realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej oraz zwiększanie bazy wiedzy i wspieranie wdrażania dobrych praktyk
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększania efektywności energetycznej, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego

- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie ustawodawstwa i polityki UE w zakresie przejścia na zrównoważoną energię odnawialną i zwiększanie efektywności energetycznej poprzez powielanie wyników, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

Celem niniejszego podprogramu jest również ułatwienie przejścia na gospodarkę efektywną energetycznie, bazującą na energii odnawialnej, neutralną dla klimatu i odporną na jego zmiany poprzez finansowanie koordynacji i działań wspierających w całej Europie. Celem tych działań, charakteryzujących się wysoką wartością dodaną dla UE, jest pokonanie barier rynkowych, które utrudniają społeczne i gospodarcze przejście na zrównoważoną energię, na ogół poprzez zaangażowanie małych i średnich interesariuszy, licznych podmiotów, w tym instytucji publicznych szczebla lokalnego i regionalnego oraz organizacji pozarządowych, a także konsumentów.

Podprogram przyczyni się do wdrażania związanych z energią działań w ramach Zielonego Ładu, włącznie z „Falą renowacji” - inicjatywą dla sektora budowlanego, kładąc zarazem nacisk na terytoria niepowiązane z sieciami europejskimi, takimi, jak najbardziej oddalone regiony UE. Przyczyni się on także do realizacji celów Sprawiedliwej Transformacji na terytoriach sąsiednich, jak i w odniesieniu do grup obywateli dotkniętych negatywnymi skutkami przejścia z paliw kopalnych na czystą energię, poprzez budowanie potencjału podmiotów i promowanie inwestycji w czystą energię, przede wszystkim w obszarze efektywności energetycznej i dostępnych lokalnie, zrównoważonych, odnawialnych źródeł energii. Działania związane z biopaliwami nie należą do zakresu.

2. Rodzaj działania - Cele - Tematy i priorytety - Działania objęte dofinansowaniem – Oczekiwane efekty

Typ działania

Tematy w ramach tego naboru dotyczą Projektów Działań Standardowych (Standard Action Projects) LIFE (SAP).

SAP są to „tradycyjne projekty LIFE”, których celem jest:

- opracowywanie, demonstrowanie i promowanie innowacyjnych technik, metod i strategii
- „Innowacyjne techniki, metody i podejścia” oznaczają rozwiązania, które są nowe w porównaniu z aktualnym stanem wiedzy na poziomie państw członkowskich i na poziomie sektora oraz które są wdrażane na skalę operacyjną i w warunkach umożliwiających osiągnięcie efektów określonych w kryterium „Wpływ” akapit pierwszy (zob. sekcja 9. Kryteria udzielenia zamówienia); zwiększanie bazy wiedzy i stosownie dobrych praktyk

„Dobre praktyki” oznaczają rozwiązania, techniki, metody i strategie, które są właściwe, efektywne kosztowo i nowoczesne (na poziomie państwa członkowskiego, jak i na poziomie sektorów), wdrażane na skalę operacyjną i na warunkach, które umożliwią osiągnięcie efektów opisanych w kryterium przyznania dotacji „Wpływ” - akapit pierwszy (patrz niżej).
- wspieranie rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania ustawodawstwa UE i polityki, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- pełnienie roli katalizatora we wprowadzaniu na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych i związanych z polityką UE, mających na celu wdrażanie ustawodawstwa i polityki UE, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, uruchamianie inwestycji oraz poprawę dostępu do finansowania.

SAP to elastyczne narzędzie, dostępne dla podmiotów działających we wszystkich sektorach (publicznym, pozarządowym i prywatnym).

Projekty te mogą mieć charakter close-to-market (tzn. w celu nie tylko generowania ulepszonych rozwiązań środowiskowych, ale także dbałości o ich adaptację w społeczeństwie w ogóle, a bardziej szczegółowo - w gospodarce poprzez przyjęcie strategii jednoznacznie ukierunkowanej na rynek). W tym przypadku, wnioskodawcy muszą podać w Formularzu Aplikacji konkretne informacje związane z funkcjonowaniem rynku (*takie, jak planowana wydajność produkcji, rynek referencyjny, wydajność ekonomiczna itd.*)

Cele

Projekty realizowane w ramach Obszaru Priorytetowego łagodzenie Zmian Klimatu powinny sprzyjać społecznie sprawiedliwej i trwałej transformacji w kierunku gospodarki neutralnej klimatycznie do roku 2050 oraz realizacji unijnego celu obniżenia emisji do roku 2030 o co najmniej 55% w porównaniu z poziomem z roku 1990.

Polityka i ustawodawstwo unijne w zakresie klimatu na rzecz ograniczania emisji gazów cieplarnianych skupia się przede wszystkim na:

- energii odnawialnej,
- efektywności energetycznej,
- systemie handlu emisjami,
- produkcji przemysłowej o wysokim zużyciu energii i emisji gazów cieplarnianych,
- użytkowaniu gruntów, rolnictwie i leśnictwie,
- ochronie i poprawie stanu naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla,
- transporcie i paliwach,
- gazach fluorowanych i substancjach zubożających warstwę ozonową,
- wychwytywaniu i wykorzystaniu dwutlenku węgla oraz wychwytywaniu i magazynowaniu dwutlenku węgla,
- monitorowaniu i sprawozdawczości w zakresie gazów cieplarnianych,
- działaniach wszystkich sektorów społeczeństwa i gospodarki na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych, włącznie z organami publicznymi (władze krajowe, regionalne i lokalne); prywatnymi podmiotami handlowymi; lub organizacjami niekomercyjnymi (związki, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, instytucje edukacyjne, grupy konsumentów), oraz
- zmianach zachowań, m.in. poprzez działania w ramach Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu.

Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie

1. Działania na rzecz zredukowania emisji gazów cieplarnianych w sektorach nie objętych unijnym Systemem Handlu Emisjami, włącznie z redukcją zużycia fluorowanych gazów cieplarnianych i substancji zubożających warstwę ozonową.

a) Fluorowęglowodory (HFC) i inne fluorowane gazy cieplarniane nie zubażają warstwy ozonowej, są jednak gazami klimatycznymi o wysokim Współczynniku Ocieplenia Globalnego (GWP), dlatego ich zużycie należy ograniczyć. Dlatego rozporządzenie (UE) nr 517/2014 w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych przewiduje stopniowe zaprzestanie używania HFC o niemal 80% do roku 2030. W roku 2016 zawarto także umowę na podstawie protokołu montrealskiego („Poprawka z Kigali”) w sprawie stopniowego wycofywania HFC na szczeblu globalnym. Dlatego, zasadniczo, projekty mają sprzyjać wdrażaniu Poprawki z Kigali i rozporządzenia UE w sprawie ograniczenia stosowania fluorowanych gazów cieplarnianych.

Nabór w ramach LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów realizowanych w następujących obszarach:

- **Dostępność odpowiednich alternatyw dla gazów fluorowanych:** W większości sektorów wykorzystujących HFC, już dziś dostępne są alternatywy. Jednakże w nielicznych obszarach zastosowań pojawiła się nagła potrzeba dalszych innowacji i/lub wykazania właściwości (pod względem bezpieczeństwa, kosztów, efektywności energetycznej, przydatności do zdefiniowanego celu) alternatyw przyjaznych dla klimatu. Inne gazy fluorowane, jak choćby sześćfluorek siarki (SF₆), trójfluorek azotu (NF₃), i perfluorowęglowodory (PFC), mają szczególnie duży potencjał ocieplania klimatu (do 23,000 razy wyższy niż CO₂); dlatego przyznano wysoki priorytet działaniom na rzecz poszukiwania odpowiednich alternatyw dla tych gazów.

Projekty demonstracyjne, pilotażowe lub projekty w zakresie najlepszych praktyk, dotyczące użytkowania alternatyw dla gazów fluorowanych o niskiej wartości GWP podlegają podziałowi na następujące sektory:

- MDI (inhalatory ciśnieniowe z dozownikiem = „leki na astmę w aerozolu”);
- Urządzenia klimatyzacyjne i chłodnicze stosowane przy wysokich temperaturach otoczenia;

- ORC (organiczne obiegi Rankine'a);
- Pompy ciepła;
- Zastosowania niszowe, dla których nie istnieją łatwo dostępne alternatywy dla HFC;
- Ulepszanie struktury systemów pod kątem palności/ciśnienia jako zachęta do stosowania naturalnych chłodziw (np. węglowodorów, CO₂) do wszystkich urządzeń, w których stosuje się gazy F;
- wykorzystanie SF₆ w rozdzielniach elektrycznych, w szczególności średniego napięcia, oraz wysokiego napięcia;
- Gazy fluorowane (SF₆, NF₃, PFC itd.) wykorzystywane do procesów produkcji, np. w przemyśle elektronicznym (półprzewodniki, fotowoltaika) i do innych celów związanych z emisją (przemysł lotniczy, procesy przemysłowe itd.).
- **Regeneracja i recykling fluorowanych gazów cieplarnianych.** Po zakończeniu użytkowania urządzeń/ produktów, w których wykorzystuje się fluorowane gazy cieplarniane, istotne jest, aby gazy te zostały objęte skutecznym odzyskiem, a w najlepszym wypadku - recyklingiem lub regeneracją w celu ich ponownego wykorzystania w ramach konserwacji używanych lub napełnienia nowych urządzeń.

W tym obszarze kładzie się nacisk na projekty demonstracyjne i w zakresie najlepszych praktyk, ukierunkowane na skuteczne odzyskiwanie i regenerację/ recykling fluorowanych gazów cieplarnianych, w szczególności mieszanek HFC.

- **Eliminacja barier powodowanych przez normy:** Kolejną istotną barierą na drodze stosowania przyjaznych dla klimatu alternatyw wobec gazów fluorowanych są normy w zakresie chłodzenia i klimatyzacji powietrza. Znaczącą lukę stanowi fakt, że istotne informacje na temat zarządzania i minimalizacji ryzyka w przypadku chłodziw łatwopalnych, a zwłaszcza węglowodorów, są niedostępne dla właściwych organów opracowujących normy.

Projekty demonstracyjne, pilotażowe lub realizowane w obszarze najlepszych praktyk powinny wskazywać, w jaki sposób ryzyko związane ze stosowaniem chłodziw palnych, w szczególności węglowodorów, podlega minimalizacji poprzez odpowiednie zaprojektowanie, użytkowanie i konserwację oraz utylizację urządzeń, zapewniające maksymalizację objętości chłodziwa bez szkody dla bezpieczeństwa. Minimalizacja ryzyka powinna być udokumentowana na podstawie obiektywnych danych. Opracowanie dodatkowych specyfikacji technicznych w zakresie instalacji i eksploatacji alternatyw łatwopalnych, w szczególności węglowodorów, w odpowiednich normach dla technologii chłodzenia i klimatyzacji, w ramach ciągłego procesu ustalania norm, zostanie szczególnie docenione. Działanie w tym zakresie może obejmować zestawienie dostępnych informacji z uzupełniającymi wynikami badań laboratoryjnych i terenowych, które będą wspierać proces opracowywania norm i prace istniejących komitetów normalizacyjnych.

b) Działania na rzecz przejścia na mobilność zeroemisyjną

Europejski Zielony Ład przewiduje ograniczenie emisji gazów cieplarnianych przez sektor transportu o 90%, dzięki czemu UE stanie się gospodarką neutralną dla klimatu do roku 2050, zarazem podejmowane są działania, aby osiągnąć cel zerowego poziomu zanieczyszczeń. Zważywszy, że transport odpowiada za istotną część łącznej emisji gazów cieplarnianych w UE, przyjęte cele ograniczenia emisji gazów cieplarnianych o co najmniej 55% do roku 2030 i osiągnięcia neutralności klimatycznej do roku 2050 staną się osiągalne wyłącznie poprzez bezzwłoczne wprowadzenie bardziej ambitnej polityki i inicjatyw na rzecz ograniczenia zależności transportu od paliw kopalnych, w synergii z działaniami na rzecz eliminacji zanieczyszczeń. Z drugiej strony, strategia na rzecz zrównoważonej i inteligentnej mobilności określa wizję nieodwracalnego przejścia na mobilność zeroemisyjną.

Konieczne jest wykorzystanie wszystkich narzędzi polityki:

- 1) środków na rzecz znaczącego ograniczenia obecnej zależności od paliw kopalnych
- 2) zdecydowanego działania na rzecz przedstawienia większych obszarów działania na bardziej zrównoważone formy transportu
- 3) internalizacji kosztów zewnętrznych

Nabór LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów ukierunkowanych na pojazdy zeroemisyjne⁶ i związaną z nimi infrastrukturę tankowania lub ładowania.

W przypadku transportu drogowego, jakkolwiek szybko się on rozwija, udział pojazdów zeroemisyjnych we flocie jest dziś zdecydowanie zbyt niski. Normy w zakresie emisji CO₂, zanieczyszczeń powietrza oraz zasady zamówień publicznych pozostaną kluczowymi czynnikami kształtującymi politykę przejścia na mobilność zeroemisyjną w transporcie drogowym, a poprzez zwiększoną podaż pojazdów zeroemisyjnych, osiągnięcie celu zrównoważonej mobilności stanie się mniej kosztowne dla wszystkich.

Procesowi temu musi towarzyszyć utworzenie szeroko zakrojonej, odgrywającej istotną rolę sieci infrastruktury tankowania i ładowania, co przyczyni się do rozpowszechnienia tych pojazdów. Po stronie infrastruktury, projekty mogą dotyczyć m.in. następujących tematów:

- Szybkie i superszybkie punkty ładowania zarówno pojazdów lekkich, jak i ciężkich

⁶ zob. definicje „zeroemisyjnego pojazdu ciężkiego” i „niskoemisyjnego pojazdu ciężkiego” w Rozporządzeniu (UE) 2019/1242 oraz definicje „zero- i niskoemisyjnego pojazdu” w Rozporządzeniu (UE) 2019/631. W szczególności, za pojazdy zeroemisyjne uznaje się pojazdy napędzane wyłącznie energią elektryczną i wodorem.

- Infrastruktura wysokociśnieniowego tankowania wodoru
- Eliminacja barier technicznych zagrażających wspólnemu rynkowi UE, w formie wymagań w zakresie szczegółowych krajowych warunków technicznych.
- Projekty sprzyjające wdrażaniu wspólnych norm technicznych, które prowadzą do zwiększenia interoperacyjności, w celu zapewnienia fizycznych połączeń oraz odpowiednich norm komunikacji pomiędzy sieciami infrastruktury.
- Poprawa jakości z punktu widzenia konsumentów poprzez uwzględnienie ich potrzeb i poszerzenie zakresu dostępnych na rynku opcji. Na przykład, promowanie pełnej przejrzystości cenowej w dostępnych publicznie punktach ładowania zarówno w zakresie cen indywidualnych, jak i umownych, co zapewni możliwość wprowadzenia innowacyjnych usług rynkowych, podwyższenie poziomu cyfryzacji, dodanie nowych opcji płatności (cyfryzacja płatności - NFC, karta bankowa, kod QR...), itd.
- Inteligentne systemy ładowania, tzn. wprowadzenie inteligentnego i dwukierunkowego ładowania, co pozwoli przenieść ładowanie na godziny, w których sieć dysponuje niezbędnymi zdolnościami, co pozwoli znacząco ograniczyć inwestycje w sieci energetyczne.
- Działania wykorzystujące możliwości cyfryzacji w celu zmaksymalizowania ogólnej skuteczności systemu energetycznego.
- Inicjatywy ukierunkowane na tworzenie jednoznacznej synergii z siecią energetyczną, a w szczególności z Transeuropejskimi Sieciami Energetycznymi (TEN-E)
- Wnioski dotyczące projektów przyspieszonego wdrażania technologii transportowych bazujących na paliwach odnawialnych, szczególnie, jeśli wykorzystują lokalne lub pobliskie źródła energii odnawialnej i umożliwiają optymalizację efektywności całego systemu energetycznego.

2. Działania, które poprawiają funkcjonowanie Systemu Handlu Emisjami i mają wpływ na produkcję przemysłową o wysokim zużyciu energii i emisji gazów cieplarnianych.

Aby osiągnąć cele wyznaczone w Ramach Polityki Klimatyczno-Energetycznej do roku 2030 oraz przyczynić się do transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu do roku 2050, niezbędne są znaczące inwestycje w innowacje przemysłowe i zakłady demonstracyjne. W tym kontekście, program LIFE oferuje wsparcie dla programów rozwoju i wdrażania zaawansowanych i przełomowych metod produkcji, charakteryzujących się niską emisją dwutlenku węgla. Mają one kluczowe znaczenie dla utrzymania konkurencyjności przemysłu unijnego przy jednoczesnej realizacji celów klimatycznych.

Wnioski będą ukierunkowane na **sektory energochłonne (EII)**, a w szczególności, na te branże, które mogą być narażone na **znaczne ryzyko ucieczki emisji**.

Dlatego też **priorytetową rolę odegrają projekty ukierunkowane na rozwój i demonstrację innowacyjnych i efektywnych kosztowo technologii i procesów**, z celem redukcji intensywności emisji gazów cieplarnianych⁷ przez zakłady produkcyjne i przetwórcze. Wnioskodawcy chcący realizować projekty w tym obszarze powinni rozważyć ich następujące aspekty kluczowe:

- **Wnioski w obszarze EII powinny dotyczyć projektów, rozwoju i wdrażania rozwiązań innowacyjnych**, głównie w formie programów demonstracyjnych o długofalowym efekcie, m. in. w realnych środowiskach przemysłowych. Projekt powinien oferować wykonalne z ekonomicznego punktu widzenia rozwiązania, procesy i technologie, nowe surowce lub produkty, które umożliwią znaczące zmniejszenie intensywności emisji GHG⁸. Ograniczenie emisji GHG nie powinno być związane wyłącznie z przestawieniem na inne paliwa.
- **Działania mają rozpocząć się od Poziomu Gotowości Technologii 4-5 i osiągnąć docelowo poziom Gotowości Technologii 8-9.** Wnioskodawcy mogą proponować działania przygotowawcze w rodzaju opracowania strategii i wstępnych studiów wykonalności w zakresie innowacyjnych rozwiązań, pod warunkiem, że zostaną one wykorzystane do opracowania konkretnych działań podlegających wdrożeniu w ramach projektu. Działania mają być realizowane przez poszczególne branże przemysłu przy wsparciu partnerów i dostawców technologii.
- Wnioski mogą obejmować **szereg różnorodnych rozwiązań i procesów technologicznych** o potencjalnie szerokim zastosowaniu, lub łączyć różne technologie i procesy, należące do różnych sektorów. Wnioskodawców zachęca się do wdrażania współpracy pomiędzy poszczególnymi sektorami przemysłowymi, a w miarę możliwości - do poszukiwania synergii, m.in. możliwości dofinansowania w ramach odpowiednich krajowych lub regionalnych programów badań, innowacji lub klimatu i/lub skumulowanego finansowania.
- Dedykowane działania powinny koncentrować się na przenoszalności opracowanych technologii, procesów lub produktów wewnątrz sektora, lub ewentualnie do innych sektorów. Zgodnie z oczekiwaniami, projekty powinny

⁷ Stosunek bezpośrednich emisji GHG do jednostek wyjściowych danej działalności

⁸ Najlepsze dostępne techniki opisują odpowiednie Dokumenty Referencyjne Dotyczące Najlepszych Dostępnych Techniek, przy czym techniki te są zgodne z wartościami odniesienia, określonymi w treści Decyzji o Wskaźnikach. <http://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference>

uwzględniać przeniesienie rozwiązań i technologii lub ulepszenie innowacji wprowadzonych przez dostawców obsługujących branżę energochłonne.

- Projekty powinny też wzmocnić pozycję Europy jako lidera przemysłu w obszarze zaawansowanej produkcji i przetwórstwa i sprzyjać tworzeniu miejsc pracy, szczególnie w małych i średnich przedsiębiorstwach, oraz otwierać nowe perspektywy rynkowe w tym obszarze.

Występują tu synergia z Funduszem Innowacyjnym, w ramach którego także wspiera się projekty w sektorach objętych Systemem Handlu Emisjami ⁹.

3. Zwiększenie potencjału produkcji i wykorzystania energii odnawialnej oraz poprawa efektywności energetycznej (o ile projekt nie należy do zakresu podprogramu Przejście na Czystą Energję).

Temat Łagodzenie Zmian Klimatu może obejmować działania związane z efektywnością energetyczną i energią odnawialną, które nie odnoszą się do konkretnych wymogów określonych w dokumencie naboru dla podprogramu LIFE Przejście na Czystą Energję.

4. Opracowanie praktyk z zakresu gospodarowania na morzu i lądzie, które mają wpływ na emisję eliminację emisji, ochronę i poprawę stanu naturalnych pochłaniaczy dwutlenku węgla.¹⁰

Sektor lądowy ma do odegrania ważną rolę w związku z realizacją ambitnych unijnych celów łagodzenia klimatu. Może przyczynić się do ich realizacji poprzez: obniżenie emisji, zwiększenie potencjału magazynowania i wychwytywania dwutlenku węgla oraz dostarczanie do innych sektorów biosurowców odnawialnych o zamkniętym cyklu życia, charakteryzujących się mniejszą intensywnością emisji GHG w porównaniu z surowcami kopalnymi. Cele w tym zakresie muszą być realizowane w synergii z innymi istotnymi założeniami gospodarki lądowej, takimi, jak adaptacja do zmian klimatu czy ochrona różnorodności biologicznej.

W kontekście europejskiego Zielonego Ładu, Komisja analizuje główne instrumenty polityki klimatycznej, aby dostosować je do potrzeb podwyższonego celu obniżenia emisji netto o co najmniej 55% do roku 2030¹¹. Analiza ta uwzględnia także prawodawstwo, które ma znaczenie dla sektora lądowego, w tym rozporządzenie w sprawie wspólnego wysiłku redukcyjnego (które obejmuje emisje generowane przez rolnictwo) oraz rozporządzenie w sprawie włączenia emisji i pochłaniania gazów cieplarnianych w wyniku działalności związanej z użytkowaniem gruntów, zmianą użytkowania gruntów i leśnictwem do ram polityki klimatyczno-energetycznej do roku 2030 i zmieniające rozporządzenie w sprawie użytkowania gruntów, zmiany użytkowania gruntów i leśnictwa (LULUCF); akt ten odwołuje się do państw członkowskich głównie w kontekście celów krajowych. Ponadto, Komisja będzie promować koncepcję upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę; w szczególności, w ramach strategii „Od pola do stołu”¹² ogłoszono, że Komisja uruchomi inicjatywę upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla z końcem roku 2021, by promować wychwytywanie dwutlenku węgla, jak i nowy „zielony” model przedsiębiorstwa. Następnie, w roku 2023, Komisja złoży propozycję wprowadzenia mechanizmu certyfikacji usuwania dwutlenku węgla, przedstawioną w Planie Działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym¹³.

W kontekście tych narzędzi polityki, Projekty dotyczące działań standardowych w tym obszarze interwencji powinny być zgodne zarówno z podwyższonym celem UE ograniczenia emisji, jak i z celem dostarczenia poszczególnym uczestnikom zachęt finansowych w związku z działaniami na rzecz klimatu w sektorze lądowym.

Nabór w ramach LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów realizowanych w następujących obszarach:

- Praktyki, które sprzyjają pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę i biomasę (np. lepsze zarządzanie lasami, zalesianie i odbudowa obszarów leśnych);
- Praktyki, które sprzyjają ochronie istniejących zasobów węgla w glebie i biomasie (np. odbudowa torfowisk);
- Wykorzystanie zgromadzonej biomasy w produktach o długim cyklu życia, aby zapewnić długoterminowe magazynowanie dwutlenku węgla (np. produkcja i promocja drewnianych materiałów budowlanych);
- Praktyki ograniczające emisję gazów innych niż CO₂ w rolnictwie (np. zrównoważone zarządzanie żywym inwentarzem i gospodarowanie nawozem naturalnym, rolnictwo precyzyjne).

W ramach promowania upraw sprzyjających pochłanianiu dwutlenku węgla przez glebę, zaleca się stanowczo, aby

⁹ Nabór wniosków dotyczących projektów o niewielkiej skali odbywa się co roku - poziom nakładów wynosi od 4,5 do 7,5 mln EUR, a projekty mają być innowacyjne, ściśle powiązane z rynkiem, oraz charakteryzować się potencjałem unikania emisji gazów cieplarnianych. Wnioskodawcy, którzy otrzymają dotacje z programu LIFE, mogą następnie wystąpić o środki z Funduszu Innowacyjnego na zwiększenie skali realizacji projektu.

¹⁰ Tworzenie infrastruktury wychwytywania i magazynowania dwutlenku węgla nie należy do zakresu programu LIFE i podlega dofinansowaniu w ramach innych Programów UE (w tym Instrumentu „Łącząc Europę” w związku z rurociągami przesyłowymi CO₂ lub Funduszu Innowacyjnego).

¹¹ Ambitniejszy cel klimatyczny Europy do 2030 r. Inwestowanie w przyszłość neutralną dla klimatu z korzyścią dla obywateli (COM(2020) 562 wersja ostateczna).

¹² Strategia „od pola do stołu” na rzecz sprawiedliwego, zdrowego i przyjaznego dla środowiska systemu żywnościowego (COM(2020) 381 wersja ostateczna).

¹³ Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy (COM(2020) 98 wersja ostateczna).

projekty uwzględniały jeden lub więcej spośród następujących elementów:

- Rozwój i wykorzystanie narzędzi monitorowania GHG na poziomie poszczególnych działek gruntu, aby zapewnić solidne udokumentowanie wpływu na klimat;
- Opracowanie modelu biznesowego wynagradzania poszczególnych uczestników za wyniki w stosowaniu przyjaznych dla klimatu praktyk zarządzania gruntami (np. sprzedaż certyfikatów emisji dwutlenku węgla lokalnym interesariuszom lub podmiotom łańcucha wartości), najlepiej z dodatkowymi nagrodami w związku z istotnymi aspektami adaptacji lub korzyściami towarzyszącymi z zakresu różnorodności biologicznej.

Zaangażowanie organów zarządzających wdrażaniem Wspólnej Polityki Rolnej (WPR), aby zagwarantować zwiększenie skali zastosowanej w projekcie metodologii pochłaniania dwutlenku węgla przez glebę w ramach krajowych Planów Strategicznych WPR będzie dodatkowym atutem.

Oczekiwane efekty

Wnioskodawcy powinni zdefiniować, obliczyć, objaśnić i osiągnąć oczekiwany wpływ zgodnie z opisem zawartym w kryterium projektu „Efekty” (patrz punkt 9).

Wszystkie projekty LIFE objęte będą obowiązkiem zgłaszania oczekiwanych wyników i efektów z uwzględnieniem Kluczowych Wskaźników Efektywności (KPI) LIFE. KPI przyczynią się do oceny wpływu projektu LIFE na poziomie środowiskowym, ale także społeczno-ekonomicznym (np. poprzez działania ukierunkowane na lokalną gospodarkę i populację). Wszystkie zmierzone wskaźniki powinny być spójne ze zdefiniowanym problemem ochrony lub różnorodności biologicznej oraz rodzajem zaplanowanych działań. Projekty dotyczące zielonej infrastruktury powinny obejmować zgłoszenie wpływu, jaki mają na uwarunkowania i usługi ekosystemowe.

Proszę zapoznać się ze wskaźnikami podanymi w Części C wniosku eGrant i je wypełnić, podając oczekiwane efekty projektu. W trakcie realizacji projektu wnioskodawca zostanie poproszony o uszczegółowienie podanych informacji.

Poziom dofinansowania

Projekty dotyczące działań standardowych (SAP) - maksymalny poziom dofinansowania to 60%.

LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCA - Dostosowanie się do zmian klimatu

Cele

Jakkolwiek UE dokłada wszelkich starań, aby złagodzić zmiany klimatu na szczeblu krajowym i międzynarodowym, musimy także przygotować się na ich nieuchronne konsekwencje. Zmiana klimatu ma daleko idące skutki od bezprecedensowych pożarów lasów, fal upałów i suszy lub innych ekstremalnych warunków pogodowych po postępujące powoli procesy w rodzaju pustynnienia, utraty różnorodności biologicznej, zakwaszenia oceanów czy podniesienia poziomu wód morskich.

Projekty należące do tego obszaru powinny przyczyniać się do realizacji długoterminowej wizji **nowej Strategii UE na rzecz adaptacji do zmian klimatu**¹⁴, zgodnie z którą w roku 2050 UE stanie się odpornym na zmiany klimatu społeczeństwem w pełni przygotowanym na nieuchronne skutki tych zmian.

Zasadniczo, projekty powinny przyczyniać się do zwiększania zdolności adaptacyjnych, zwiększania odporności i obniżania ekspozycji na zagrożenia zgodnie z postanowieniami **porozumienia z Paryża** i proponowanego **Europejskiego Prawa o Klimacie**¹⁵.

W sensie bardziej precyzyjnym, projekty w ramach tego naboru powinny wspierać dążenia wyrażone w nowej Strategii UE na rzecz adaptacji do zmian klimatu poprzez:

- **bardziej inteligentną adaptację** (poprawa stanu wiedzy, zarządzanie niepewnościami i działania na rzecz szerzenia wiedzy o adaptacji na podstawie solidnych danych i narzędzi oceny ryzyka, dostępnych dla wszystkich);
- **bardziej systemową adaptację** (włączenie kwestii odporności na zmiany klimatu we wszystkie istotne obszary polityki, ponieważ zmiana klimatu wpływa na wszystkie poziomy funkcjonowania społeczeństwa i sektory gospodarki);
- **przyspieszenie adaptacji** (opracowywanie i wdrażanie rozwiązań adaptacyjnych, które pozwolą nam na adaptację szybszą i pełniejszą).

¹⁴ Budując Europę odporną na zmianę klimatu - nowa Strategia w zakresie przystosowania do zmiany klimatu (COM/2021/82 wersja ostateczna).

¹⁵ Propozycja Europejskiego Prawa o Klimacie (COM/2020/80 wersja ostateczna).

Aby realizacja tych celów była możliwa, projekty powinny

- wykazywać się **jasną i przekonującą logiką interwencyjną**, określającą szczegółowo specyficzne ryzyka i zagrożenia związane ze zmianą klimatu i wymagające działania, ocenę i wybór proponowanych możliwości i metod adaptacji, jak i monitorowanie i ocenę wyników (aby uzyskać więcej wytycznych na temat metodologii adaptacji, wnioskodawcy powinni stanowczo zapoznać się z **Narzędziem Wsparcia Adaptacji** na portalu internetowym Climate-ADAPT¹⁶);
- rozwijać, prezentować i promować innowacyjne techniki, metody i strategie realizacji celów ustawodawstwa i polityki UE w zakresie adaptacji do zmian klimatu i zwiększania bazy wiedzy oraz stosowania dobrych praktyk;
- wspierać rozwój, wdrażanie, monitorowanie i egzekwowanie ustawodawstwa UE i polityki w zakresie działań na rzecz adaptacja klimatu, m.in. poprzez poprawę zarządzania na wszystkich poziomach, w szczególności dzięki zwiększeniu potencjału aktorów publicznych i prywatnych oraz zaangażowania społeczeństwa obywatelskiego
- stymulować wdrażanie na wielką skalę skutecznych rozwiązań technicznych, pozatechnicznych i związanych ze sformułowaną polityką w celu wdrażania ustawodawstwa i polityki UE w zakresie działań na rzecz adaptacji do zmian klimatu, integrowanie powiązanych ze sobą celów w ramach innych obszarów polityki oraz działań sektora publicznego i prywatnego, mobilizowanie sprzętu i poprawa dostępu do dofinansowania.

Wreszcie, nabór jest skierowany do twórców projektów, które

- realizują potencjalne synergie z Planem w zakresie celów klimatycznych na 2030 r.¹⁷, Porozumieniem Burmistrzów¹⁸, Europejskim Paktem na rzecz Klimatu¹⁹, Strategią Różnorodności Biologicznej na rok 2030²⁰, zarządzaniem ryzykiem związanym z klęskami żywiołowymi²¹ i innymi istotnymi elementami polityki i inicjatywami w ramach europejskiego Zielonego Ładu²²;
- obejmują współpracę z sektorem prywatnym, miastami, sieciami miast, związkami, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, instytucjami edukacyjnymi i organizacjami, które zajmują się badaniami i innowacją;
- mobilizują dodatkowe źródła finansowania inwestycji w zakresie adaptacji i odporności.

Zakres - działania, które mogą otrzymać finansowanie

1. Kształtowanie polityki adaptacyjnej oraz strategii i plany adaptacji

Projekty ukierunkowane na ten obszar powinny wspierać organy krajowe, regionalne i lokalne w kształtowaniu i ulepszaniu skutecznej, opartej o dane naukowe polityki i strategii adaptacji. W odniesieniu do wszystkich szczebli polityki i sektorów, tegoroczny program LIFE koncentruje się w szczególności na projektach, które

- wspierają współpracę ponad granicami w ramach makroregionalnych sieci współpracy we wdrażaniu strategii²² oraz na strategiach na rzecz basenów morskich i innych strategiach morskich²³, programach dofinansowania w ramach inicjatywy Interreg oraz na możliwościach współpracy i łączności w oparciu o Wspólną Politykę Rolną;
- wspierają krajowy cykl polityki adaptacyjnej, a w szczególności - weryfikację krajowych lub regionalnych strategii i planów adaptacji;
- promują wymianę dobrych praktyk i rozwiązań wspólnych problemów adaptacyjnych pomiędzy najbardziej oddalonymi regionami i ich sąsiadami;
- wzmacniają stosowanie kluczowych zasad zarządzania ryzykiem klimatu, aby zapewnić spójność polityki (regulacje i finansowanie uwzględniają ryzyko związane z klęskami żywiołowymi, aby uniknąć tworzenia nowych ekspozycji; ograniczają istniejące ryzyko poprzez budowanie odporności, zapobieganie i przygotowanie; zarządzają ryzykiem rezydualnym).

¹⁶ <https://climate-adapt.eea.europa.eu/knowledge/tools/adaptation-support-tool>

¹⁷ https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/2030_ctp_en

¹⁸ <https://www.covenantofmayors.eu/>

¹⁹ https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/pact_en

²⁰ https://ec.europa.eu/environment/strategy/biodiversity-strategy-2030_en

²¹ <https://ec.europa.eu/echo/what/civil-protection/european-disaster-risk->

²² Europejski Zielony Ład (COM/2019/640 final)

²³ https://ec.europa.eu/maritimeaffairs/policy/sea_basins_en

2. Najnowocześniejsze narzędzia i rozwiązania w zakresie adaptacji

Brak dostępu do wykonalnych rozwiązań to jedna z głównych barier adaptacji. Systemy podejmowania decyzji w zakresie odporności na zmiany klimatu i rozwiązania umożliwiające szybkie reagowanie, skierowane do decydentów i praktyków adaptacji muszą stać się bardziej dostępne, a tempo ich absorpcji musi wzrosnąć. Monitorowanie, sprawozdawczość i ewaluacja to kluczowe elementy odporności, umożliwiające mierzenie postępów adaptacji. Dlatego w ramach tegorocznej edycji programu LIFE preferowane będą projekty ukierunkowane na ulepszenie, promowanie i zwiększanie skali

- stosowania najnowocześniejszych narzędzi i rozwiązań w zakresie modelowania adaptacji, oceny ryzyka, zarządzania i wsparcia procesów podejmowania decyzji;
- monitorowania, sprawozdawczości i oceny adaptacji;
- narzędzi oceny projektów ex-ante w celu lepszej identyfikacji współwystępujących korzyści i pozytywnego wpływu projektów adaptacji i zapobiegania na gospodarkę

3. Naturalne rozwiązania w zarządzaniu obszarami lądowymi, przybrzeżnymi i morskimi

Wdrażanie naturalnych rozwiązań na dużą skalę zwiększyłyby odporność na zmiany klimatu i przyczyniłyby się do realizacji wielu celów Zielonego Ładu.

Zielone i błękitne infrastruktury to wielofunkcyjne środki typu „no-regret”, które generują jednocześnie korzyści środowiskowe, społeczne i gospodarcze oraz przyczyniają się do budowy odporności na zmiany klimatu. Należą do nich ochrona i odbudowa terenów podmokłych, torfowisk, ekosystemów przybrzeżnych i morskich; rozwijanie błękitnej i zielonej infrastruktury miejskiej; lub zrównoważone zarządzanie obszarami leśnymi i uprawowymi. Nabór wniosków w ramach LIFE 2021 jest ukierunkowany na projekty, które wspierają wdrażanie wykonalnych, naturalnych rozwiązań w zakresie adaptacji zarządzania obszarami lądowymi, przybrzeżnymi i morskimi, włącznie z projektami, które

- zapewniają niezbędne oceny, wytyczne, budowanie potencjału i właściwe strategie i produkty finansowe;
- umożliwiają kwantyfikację korzyści płynących z zastosowania rozwiązań naturalnych i lepiej przekazują je decydentom i praktykom na wszystkich szczeblach, aby zwiększyć ich absorpcję;
- generują większe inwestycje w rozwiązania naturalne z korzyścią dla adaptacji, łagodzenia, ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych, różnorodności biologicznej i zdrowia;
- działają w synergii ze strategiami pochłaniania dwutlenku węgla przez glebę, wspierając w ten sposób pochłanianie dwutlenku węgla na lądzie.

4. Adaptacja miast i regionów do zmian klimatu

Szczegółowy lokalny stanowi podstawę adaptacji; jakkolwiek zmiana klimatu wpływa na regiony i obywateli Europy bezpośrednio, ich ekspozycja i stopień narażenia na wpływ klimatu są nierówne, nierzadko zaś pogarszają sytuację w zakresie już istniejących nierówności i zagrożeń. Dlatego obszar ten poświęcono wyłącznie projektom lokalnym i regionalnym, które sprzyjają zwiększaniu odporności lokalnej, indywidualnej i sprawiedliwej.

Projekty LIFE 21 w tym zakresie powinny wdrażać działania pilotażowe, promować i przekazywać strategie i rozwiązania w obszarze adaptacji miast i regionów do zmiany klimatu, włącznie z projektami, które

- współpracują i bazują na Porozumieniu Burmistrzów, Europejskim Pakcie na rzecz Klimatu i Koalicji na rzecz Edukacji dla Klimatu;
- wzmacniają odporność w sposób sprawiedliwy i godziwy, tak, aby koszty i korzyści adaptacji do zmian klimatu były ponoszone na równi przez szeroką rzeszę odbiorców;
- wspierać absorpcję lokalną danych, rozwiązań cyfrowych i inteligentnych związanych z adaptacją do zmian klimatu w oparciu o inicjatywy i instrumenty w rodzaju europejskiego partnerstwa innowacyjnego na rzecz inteligentnych miast i społeczności²⁴, programu Cyfrowa Europa, Horyzont Europa i inicjatywy Wyzwania dla miast inteligentnych²⁶;
- inspirować, angażować i łączyć poszczególnych Europejczyków w ramach bezpośrednich działań adaptacyjnych;
- wspierać inicjatywy z zakresu edukacji, szkoleń i zmiany kwalifikacji oraz strategie dywersyfikacji gospodarczej, ukierunkowane na tworzenie zielonych miejsc pracy.

²⁴ <https://smart-cities-marketplace.ec.europa.eu/>

²⁶ <https://www.intelligentcitieschallenge.eu/>

5. Uodparnianie na zmianę klimatu i odporność infrastruktury i budynków

Środowisko budynków (podobnie jak sieci transportowe i energetyczne, bezpieczeństwo, telekomunikacja, ochrona zdrowia, infrastruktury obiektów wodnych i ściekowych lub budynki), które charakteryzuje się długim cyklem życia i wysokimi kosztami inwestycyjnymi i eksploatacyjnymi, musi stawić czoła występującym i prognozowanym ekstremalnym warunkom pogodowym, jak i skutkom globalnego ocieplenia. Nowa Strategia UE na rzecz adaptacji do zmian klimatu obejmuje więc konkretne działania na rzecz dalszej aktualizacji szeroko zakrojonego przewodnictwa UE w zakresie uodparniania na zmianę klimatu dla potrzeb nowych, kluczowych projektów infrastrukturalnych^{25, 26}, kontynuację działań w zakresie normalizacji na szczeblu UE oraz dalsze przygotowywanie środowiska budowlanego Europy na skutki zmiany klimatu.

W tym kontekście, projekty ukierunkowane na ten obszar interwencji powinny wprowadzać, wdrażać i promować rozwiązania w zakresie uodparniania na zmianę klimatu i zwiększania odporności budynków i infrastruktury, m.in. poprzez wykorzystanie błękitnej i zielonej infrastruktury oraz rozwiązań naturalnych.

W ramach naboru LIFE 2021 wybrane zostaną projekty ukierunkowane na ten cel, jak również projekty zorientowane na:

- synergii z szerszym zakresem działań na rzecz zapobiegania i ograniczania ryzyka klęsk żywiołowych;
- włączanie zagadnień odporności na zmianę klimatu w zakres kryteriów krajowych i regionalnych mających zastosowanie do budowy i modernizacji budynków i infrastruktury, włącznie ze współpracą z krajowymi organizacjami normalizacyjnymi w celu uodpornienia norm krajowych (np. kodeksów budowlanych i załączników krajowych do Eurokodów).

6. Rozwiązania w zakresie adaptacji dla rolników, leśników, zarządców obszarów Natura 2000 i innych zarządców obszarów lądowych

Zmiana klimatu będzie miała daleko idące skutki i zwiększy ryzyka dla rolnictwa, gospodarki leśnej oraz Natura 2000 i innych obszarów zarządzania gruntami, zarówno z powodu rosnącej częstotliwości i nasilenia ekstremalnych warunków pogodowych, jak i powolnych procesów w rodzaju pustyńnienia, utraty różnorodności biologicznej, zakwaszenia wód oceanicznych czy podnoszenia się poziomu morza.

Projekty ukierunkowane na ten obszar interwencji powinny więc wspomagać przyspieszenie wdrażania rozwiązań adaptacyjnych, które pomogą rolnikom, leśnikom, zarządcom obszarów Natura 2000 i innym obszarów lądowych w identyfikowaniu i wdrażaniu odpowiednich strategii adaptacyjnych.

Nabór wniosków w ramach LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów, które:

- tworzą zachęty oraz wspierają wdrażanie rozwiązań naturalnych poprzez oceny, wytyczne i budowanie potencjału;
- zachęcają do lepszego wykorzystania różnorodności genetycznej i nieszkodliwych roślinnych zasobów genetycznych, m.in. poprzez rozszerzenie podaży odpowiedniego roślinnego materiału rozmnożeniowego oraz zachęcanie do ponadnarodowej produkcji i transferu nasion i sadzonek w oparciu o współpracę, poprzez aktywne polityki i działania;
- przyspieszają i ulepszają proces dostarczania, dostępność i absorpcję systemów wspierających podejmowanie decyzji w zakresie odporności na zmianę klimatu oraz doradztwa technicznego;
- promują rozwiązania zwiększające zdolność gleby do retencji wody, w szczególności poprzez procesy planowania uczestniczącego i zarządzania kształtowaniem krajobrazu;
- promowanie przejścia na technologie i praktyki oszczędzania wody w rolnictwie w oparciu o strategię bazującą na wiedzy, zaawansowane technologiczne (np. rolnictwo precyzyjne), jak i rozwiązania naturalne;
- pilotowanie nowych modeli biznesowych i zachęt finansowych w zakresie wchłaniania dwutlenku węgla w glebę, co przynosi dodatkowe korzyści w kontekście adaptacji do zmiany klimatu.

7. Gospodarka wodna

Europa coraz częściej staje przed wyzwaniami nadmiaru lub niedoboru wody, a zmiana klimatu czyni wyzwanie dystrybucji zasobów wodnych jeszcze poważniejszym. Zapewnienie dostępności słodkiej wody w sposób zrównoważony ma fundamentalne znaczenie dla odporności na zmianę klimatu. Wymaga to zmian we wszystkich sektorach, jak i szerszego zastosowania rozwiązań naturalnych. Musimy także stanowczo ograniczyć zużycie wody i utrzymać jej jakość.

W tym kontekście, w ramach wspólnej strategii wdrażania ramowej dyrektywy wodnej i dyrektywy powodziowej, ten

²⁵ Obwieszczenie Komisji w sprawie wytycznych technicznych w zakresie uodparniania infrastruktury na zmianę klimatu w latach 2021-2027 (do publikacji w roku 2021)

obszar interwencji promuje strategie i rozwiązania zapewniające stabilne i bezpieczne zasoby słodkiej wody wysokiej jakości, zapobieganie suszom, ograniczanie zużycia wody, ochronę i odbudowę terenów podmokłych i zapobieganie powodziom.

W ujęciu bardziej szczegółowym, nabór wniosków w ramach LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów, które przyczyniają się do:

- zapewnienia odpornego na zmianę klimatu, zrównoważonego zużycia wody i gospodarki wodnej we wszystkich sektorach i ponad granicami poprzez poprawę koordynacji planów tematycznych i innych mechanizmów w rodzaju alokacji zasobów wodnych i pozwoleń wodnoprawnych;
- ograniczania zużycia wody poprzez zwiększanie wydajności produktów pod kątem zużycia wody, promowaniem efektywnego wykorzystania i oszczędzania wody oraz szerszego wdrożenia planów zarządzania suszami, jak również zrównoważonego użytkowania gleby i gruntów;
- zagwarantowania stabilnego i bezpiecznego zasobu wody pitnej poprzez promocję włączania ryzyk zmiany klimatu w analizy ryzyka w obszarze gospodarki wodnej.

8. Gotowość na ekstremalne warunki pogodowe

Jakkolwiek przykłada się coraz większą wagę do znaczenia adaptacji, w wielu sprawozdaniach podkreślany jest brak przygotowania. Ekstremalne warunki pogodowe i ich skutki są niemal nieustannie obecne w mediach, a ich rosnąca intensywność i częstotliwość w związku ze zmianą klimatu pozostaje problemem w szczególności dla najbardziej oddalonych regionów UE²⁷, narażonych m.in. na występowanie huraganów. Jednak wiele miast europejskich musi również lepiej się przygotować np. na fale upałów i inne zagrożenia dla zdrowia związane z klimatem, jak i nasilone niszczenie budynków i infrastruktury.

W ramach naboru LIFE 21 wybierane będą projekty, które przyczyniają się do lepszego przygotowania do wystąpienia ekstremalnych warunków pogodowych, w szczególności na szczeblu lokalnym, i generują rozwiązania adaptacyjne typu „no regret” o licznych korzyściach ubocznych, takie, jak rozwiązania naturalne czy środki zapobiegania wystąpieniu ryzyka klęsk żywiołowych.

9. Instrumenty finansowe, innowacyjne rozwiązania i współpraca publiczno-prywatna w zakresie danych ubezpieczeniowych i dotyczących strat

Udział nieubezpieczonych strat ekonomicznych, spowodowanych przez klęski żywiołowe związane ze zmianą klimatu wydaje się powiększać z powodu powolnego tempa adaptacji i częstszego występowania ekstremalnych warunków pogodowych. Dlatego istotne jest przeanalizowanie i promowanie zwiększenia objęcia państw członkowskich ubezpieczeniami od klęsk żywiołowych oraz promowanie krajowych programów ubezpieczeń tego rodzaju, które zachęcają użytkowników do inwestowania w adaptację.

Projekty w tym obszarze powinny zatem promować instrumenty finansowe i innowacyjne rozwiązania w zakresie ryzyk związanych z klimatem oraz współpracę publiczno-prywatną na rzecz ograniczenia udziału nieubezpieczonych strat ekonomicznych związanych z klimatem (w tym poprzez lepsze gromadzenie i dostęp do danych o stratach ekonomicznych w związku z klimatem).

Nabór wniosków w ramach LIFE 2021 dotyczy w szczególności projektów, które:

- identyfikują i promują najlepsze praktyki w zakresie instrumentów finansowych zarządzania ryzykiem;
- promują obejmowanie ubezpieczeniami od klęsk żywiołowych;
- wzmacnianie dialogu pomiędzy ubezpieczycielami, decydentami, władzami lokalnymi i regionalnymi oraz innymi interesariuszami.

Oczekiwane efekty

Wnioskodawcy powinni zdefiniować, obliczyć, objaśnić i osiągnąć oczekiwane efekty opisane w kryterium „Efekty” (patrz punkt 9) w zakresie.

Wszystkie projekty LIFE objęte będą obowiązkiem zgłaszania oczekiwanych wyników i efektów z uwzględnieniem Kluczowych Wskaźników Efektywności (KPI) LIFE. KPI przyczynią się do oceny wpływu projektu LIFE na poziomie środowiskowym, ale także społeczno-ekonomicznym (np. poprzez działania ukierunkowane na lokalną gospodarkę i populację). Wszystkie zmierzone wskaźniki powinny być spójne ze zdefiniowanym problemem ochrony lub różnorodności biologicznej oraz rodzajem zaplanowanych działań.

Proszę zapoznać się ze wskaźnikami podanymi w Części C wniosku eGrant i określić ich wartość, podając oczekiwane efekty projektu. W trakcie realizacji projektu wnioskodawca zostanie poproszony o uszczegółowienie podanych informacji.

Poziom dofinansowania

Projekty dotyczące działań standardowych (SAP) - maksymalny poziom dofinansowania to 60%.

²⁷ Wyspy Kanaryjskie, Reunion, Gwadelupa, Martynika, Madera, Gujana Francuska, Azory, Majotta i Saint Martin

LIFE-2021-SAP-CLIMA-GOV - Zarządzanie i informacja w zakresie klimatu

Cele:

Zarządzanie i Informacja w zakresie Klimatu LIFE to obszar wspierania rozwoju, wdrażania, monitorowania i egzekwowania postanowień prawodawstwa i polityki UE w zakresie zmian klimatu w celu ich łagodzenia i/lub adaptacji do nich. Do tego zakresu należy zarządzanie poprzez zwiększanie potencjału podmiotów publicznych i prywatnych oraz angażowanie społeczeństwa obywatelskiego.

Działania, których wyłącznym celem jest zwiększanie świadomości określonych grup, uznaje się za niewystarczające dla osiągnięcia tych celów, dlatego nie są tu rekomendowane. Projekty w zakresie rozwijania narzędzi lub badań muszą obejmować konkretne działania, polegające na wdrażaniu tych narzędzi i badań w okresie trwania projektu.

Zakres i obszary interwencji:

1. Wsparcie funkcjonowania Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu

W tym obszarze, wnioski złożone w ramach programu LIFE 2021, które przyczyniają się do wdrażania Europejskiego Paktu na rzecz Klimatu²⁸, mają definiować i wdrażać, a także identyfikować istniejące inicjatywy, strategie i skuteczne metody zwiększania świadomości w zakresie klimatu na szczeblu lokalnym i regionalnym (a w odpowiednich przypadkach także krajowym i unijnym), które:

- są prowadzone niezależnie oraz są pozyskiwane lub identyfikowane zewnętrznie jako projekty istotne (przez strony trzecie), objęte wsparciem;
- dają społeczności lokalnej lub regionalnej głos oraz przestrzeń w celu projektowania nowych działań klimatycznych, wymiany informacji, wspierania zachowań i praktyk przyjaznych wobec klimatu (np. dialogi i okrągłe stoły, wspólne inicjatywy twórcze, laboratoria systemowej transformacji społecznej, kampanie świadomości);
- przyczyniają się do zmiany zachowań i praktyk;
- wspierają transformację społeczną poprzez wypełnianie luk środowiskowych, społecznych i ekonomicznych, z zastosowaniem innowacyjnych metod pracy.

Wiele organizacji i inicjatyw ze wszystkich segmentów społeczeństwa - niektóre w pełni ukształtowane, inne dopiero się rozwijające lub całkiem nowe - generuje cenny wkład w realizację Paktu na rzecz Klimatu i może przyczynić się do zwiększania świadomości swoich społeczności regionalnych lub lokalnych w zakresie klimatu. Projekty LIFE 2021 w tym obszarze mają wspierać i bazować na entuzjazmie, kreatywności, potencjale innowacyjności tych inicjatyw oraz mobilizować je i kierunkować pod parasolem Paktu na rzecz Klimatu i zawartych w nim zobowiązań.

Wnioski muszą wykazywać znaczący potencjał identyfikacji, rozwijania istniejących lub stymulacji nowych działań. W związku z tym, wnioskodawcy powinni stanowczo wykorzystać możliwość wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich, formułując zarazem jasną wizję i zakres współpracy z tymi osobami. Wnioski mogą zawierać przykłady działań i tematów uznanych za istotne dla włączenia podmiotów w oparciu o spodziewane rezultaty, wpływ, innowacyjność i powtarzalność. Wnioskodawcy powinni już działać aktywnie oraz posiadać wiedzę w zakresie działań na rzecz klimatu.

Do obszarów interwencji mogą należeć np. sadzenie drzew, poprawa odporności na klimat istniejących plantacji i terenów zielonych; narzędzia retencji wody przez glebę i zielone dachy; mobilność i przestawianie się na przyjazne dla klimatu środki transportu; budynki i ich odporność na zmianę klimatu; adaptacja i łagodzenie zmian klimatu; zaangażowanie określonych grup, w tym mniej aktywnych segmentów społeczeństwa; przekazywanie wiedzy o klimacie w sposób kreatywny i innowacyjny, w tym poprzez grywalizację i obywatelskie projekty naukowe; narzędzia cyfrowe przyspieszające transformację; demokrację, finansowanie i nowe modele ekonomiczne na rzecz neutralności klimatycznej; edukacja i szkolenia.

2. Tworzenie zachęt do zmiany zachowań, upowszechnianie działań w zakresie obniżania emisji i efektywności zasobów i energii

Zwiększanie skali działań w zakresie znakowania i certyfikacji.

Jedną z zachęt do zmiany zachowań na rzecz obniżenia emisji dwutlenku węgla jest znakowanie i certyfikowanie umiejętności niezbędnych w celu łagodzenia zmian klimatu i adaptacji do nich. Znakowanie takie sprzyja obniżeniu emisyjności budynków i sektorów przemysłu, zwiększa absorpcję rynkową innowacyjnych rozwiązań, włącznie z cyfryzacją i rozwiązaniami cyrkularnymi, zgodnie z celem osiągnięcia neutralności względem klimatu do roku 2050. Znakowanie i certyfikacja działań na rzecz łagodzenia zmian i adaptacji do nich stymuluje wzrost miejsc pracy, znosząc zarazem rynkowe bariery rozwoju nowych umiejętności.

W tym zakresie, konieczne jest

- opracowanie międzynarodowych programów znakowania i certyfikacji, aby ułatwić rozwój rynku pracy w celu wdrożenia uzgodnionych krajowych strategii i planów klimatycznych i energetycznych do roku 2030 oraz planów i strategii długoterminowych, promujących osiągnięcie do roku 2050 neutralności klimatycznej;
- działanie na rzecz modernizacji i wdrażania nabytych umiejętności na rzecz obniżania emisji w kontekście krajowych strategii i planów w celu promowania osiągnięcia neutralności klimatycznej do roku 2050;

²⁸ https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/pact_en

- działanie na rzecz rozwoju etykiety UE (dotyczącej uzgodnionego zestawu zielonych umiejętności), wskazującej na rozwinięcie umiejętności w zakresie ograniczania emisji w kontekście strategii i planów krajowych, w związku z promowaniem osiągnięcia neutralności klimatycznej do roku 2050;
- wdrażanie programów znakowania i certyfikacji zielonych umiejętności w zakresie łagodzenia i adaptacji zmian klimatu we współpracy z władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstwami, think-tankami i innymi podmiotami, w celu uzyskania ich akceptacji przed wprowadzeniem zmian na rynku pracy.

3. Działania zwiększające świadomość potrzeby adaptacji i łagodzenia zmian klimatu

W ramach programu LIFE 2021, proponowane projekty ukierunkowane na ten obszar powinny wspierać realizację celów oraz obszary interwencji podprogramu „Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich”, w tym:

- projekty ukierunkowane na wspieranie organów krajowych, regionalnych i lokalnych w kształtowaniu i ulepszaniu skutecznej polityki i strategii adaptacji;
- projekty rozwoju i promowania wykonalnych systemów wspierania podejmowania decyzji w zakresie odporności na zmianę klimatu; systemów szybkiego reagowania dla decydentów i praktyków adaptacji; oraz działań z zakresu monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji;
- projekty, które wspierają wdrażanie wykonalnych rozwiązań naturalnych na rzecz adaptacji w obszarze zarządzania obszarami lądowymi, przybrzeżnymi i morskimi;
- projekty pilotażu, promowania i transferu strategii i rozwiązań adaptacji miast i regionów do zmiany klimatu;
- projekty pilotażu, wdrażania i promowania rozwiązań w zakresie uodparniania na zmianę klimatu i zwiększania odporności budynków i infrastruktury, m.in. poprzez wykorzystanie błękitnej i zielonej infrastruktury oraz rozwiązań naturalnych.
- projekty promujące rozwiązania adaptacyjne, które pomogą rolnikom, leśnikom, zarządcom obszarów Natura 2000 i innych obszarów lądowych w identyfikowaniu i wdrażaniu odpowiednich strategii adaptacyjnych.
- strategie i rozwiązania, które zapewnią stabilne i bezpieczne zasoby słodkiej wody wysokiej jakości, zapobieganie suszom, ograniczanie zużycia wody, ochronę i odbudowę terenów podmokłych i zapobieganie powodziom;
- projekty, które przyczyniają się do lepszego przygotowania do wystąpienia ekstremalnych warunków pogodowych, w szczególności na szczeblu lokalnym, i generują rozwiązania adaptacyjne typu „no regret” o licznych korzyściach ubocznych, takie, jak rozwiązania naturalne czy środki zapobiegania wystąpieniu ryzyka klęsk żywiołowych;
- projekty promujące instrumenty finansowe i innowacyjne rozwiązania w zakresie zarządzania ryzykami związanymi z klimatem oraz współpracy publiczno-prywatnej na rzecz obniżania udziału nieubezpieczonych strat ekonomicznych w związku z klimatem.

4. Działania związane z rozwijaniem i wdrażaniem Zrównoważonego Finansowania

Włączenie zagadnień łagodzenia i adaptacji do zmiany klimatu w system finansowy UE. Płynne przejście do gospodarki neutralnej klimatycznie i odpornej na zmianę klimatu wymaga szybkiego przesunięcia alokacji zasobów kapitałowych w UE. Plan działania Komisji w zakresie finansowania zrównoważonego wzrostu²⁹ i Odnowionej Strategii Zrównoważonego Finansowania [spodziewana w czerwcu 2021 r.]³⁰ określa związane z tym obszary działania. Są one umiejscowione w kontekście szerszej zakrojonych działań, wskazanych w europejskim Zielonym Ładzie i strategii adaptacyjnej UE³¹.

W tym kontekście, nabór LIFE 2021 jest ukierunkowany na projekty, które przyczyniają się do:

- dalszego rozwoju miar i punktów odniesienia;
- zwiększania transparentności, dostępności i porównywalności danych;
- zwiększania transparentności, dostępności i porównywalności analiz progностycznych, planów i celów, włącznie z analizą scenariuszową ryzyk i ekspozycji, oraz planów inwestycji korporacyjnych;
- opracowania i wdrożenia środków, które zwiększą wykorzystanie nowych informacji;

²⁹https://ec.europa.eu/info/publications/sustainable-finance-renewed-strategy_en

³⁰https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance_en

³¹https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/adaptation/what/docs/eu_strategy_2021.pdf

- opracowania lub promowania innowacyjnych rozwiązań finansowych, generujących zachęty do stosowania naturalnych rozwiązań adaptacji do zmiany klimatu.

5. Monitorowanie i sprawozdawczość w zakresie gazów cieplarnianych,

UE i jej państwa członkowskie zobowiązały się do zrealizowania celów z zakresu obniżenia emisji gazów cieplarnianych zarówno w ujęciu międzynarodowym, jak i krajowym. Określono wymogi legislacyjne i administracyjne, jak i zasady monitorowania i raportowania postępów w realizacji tych celów. Ich osiągnięcie wymaga harmonijnej współpracy oraz koordynacji ze strony władz krajowych, regionalnych i lokalnych, agencji i innych podmiotów, która może być realizowana w państwach członkowskich na wiele sposobów. Ponadto, monitorowanie i sprawozdawczość to procesy iteracyjne, w ramach których należy spodziewać się ciągłej poprawy. W tym zakresie, konieczne jest

- opracowanie i/lub wdrożenie działań na rzecz umocnienia potencjału krajowego, regionalnego i lokalnego na rzecz monitorowania i raportowania emisji gazów cieplarnianych, m.in. poprzez opracowanie i zmobilizowanie najnowocześniejszych rozwiązań technologicznych, technicznych i innych;
- opracowanie i/lub wdrożenie rozwiązań, które pozwolą poprawić jakość współpracy i koordynacji pomiędzy władzami, zaangażowanymi agencjami i innymi podmiotami w zakresie monitorowania i raportowania emisji gazów cieplarnianych.

6. Wdrożenie/ rozwijanie krajowych planów i strategii klimatycznych i energetycznych do roku 2030 i/lub strategii długoterminowych

UE i jej państwa członkowskie dysponują strategiami i planami klimatycznymi i energetycznymi (np. zintegrowanymi krajowymi planami energetycznymi i klimatycznymi), które określają i wdrażają cele unijne i krajowe do roku 2030, jak również długoterminowe cele klimatyczne i energetyczne. Jakkolwiek wiele strategii i planów można uznać za ambitne, konieczne jest ich ciągłe weryfikowanie pod kątem potrzeby wzmocnienia działań na rzecz klimatu na szczeblu międzynarodowym, UE, jak i poszczególnych państw członkowskich, w szczególności, aby osiągnąć cel neutralności klimatycznej do roku 2050. W tym zakresie, konieczne jest

- opracowanie działań na rzecz wdrożenia uzgodnionych krajowych strategii i planów klimatycznych i energetycznych do roku 2030 oraz planów i strategii długoterminowych, ze szczególnym uwzględnieniem promowania neutralności klimatycznej do roku 2050;
- opracowanie działań, które ułatwią aktualizacje i wdrażanie opracowanych strategii i planów krajowych, w tym, w szczególności, promowanie neutralności klimatycznej do roku 2050;
- opracowanie i/lub wdrożenie rozwiązań, które poprawią jakość współpracy pomiędzy interesariuszami, takimi, jak władze regionalne i lokalne, organizacje społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstwa, think-tanki i inne podmioty, oraz wdrażanie i rozwijanie ambitnych, solidnych, wykonalnych, skutecznych i efektywnych kosztowo strategii i środków.

7. Opracowanie i wdrożenie systemu rozliczania emisji gazów cieplarnianych i łagodzenia zmian klimatu w sektorze użytkowania gruntów

Kluczowym wyzwaniem dla sektora użytkowania gruntów jest gromadzenie lub szacowanie solidnych danych na temat emisji i wchłaniania dla biomasy i gleby, aby zapewnić przejrzyste monitorowanie i raportowanie. W tym kontekście, projekty powinny testować i wdrażać rozwiązania, które generują lub zwiększają potencjał w zakresie:

- korzystania z dokładnych przestrzennie danych geograficznych z wykorzystaniem istniejących krajowych i unijnych systemów gromadzenia danych (np. LUCAS, LPIS/IACS i Copernicus), w celu identyfikacji i śledzenia sposobów użytkowania gruntów i zmian w tym zakresie;
- monitorowania i szacowania przepływu dwutlenku węgla w glebie i biomacie na poziomie lokalnym, regionalnym i międzyregionalnym.

Komisja pracuje nad wdrożeniem mechanizmu certyfikacji pochłaniania dwutlenku węgla, który zostanie zaproponowany w roku 2023 (zgodnie z Planem Działania dotyczącym gospodarki o obiegu zamkniętym). Obejmuje on certyfikację pochłaniania dwutlenku węgla w sektorze gruntów. W tym kontekście, projekty LIFE 2021 powinny:

- opracować i przetestować narzędzia i systemy doradcze wspierające zastosowanie protokołów certyfikacji pochłaniania dwutlenku węgla w sektorach biogospodarki (zarządzanie gruntami lub produktami drzewnymi o długim cyklu życia);

- tworzenie powiązań operacyjnych pomiędzy informacjami istotnymi z punktu widzenia klimatu, zgromadzonych w terenie, i krajowych wykazów gazów cieplarnianych.

8. Ocena funkcjonowania ETS UE

Lepsze wdrażanie i rozwijanie polityki klimatycznej także wymagają transparentności i odpowiedzialności. Solidny system śledzenia postępów dzięki ulepszonemu monitorowaniu i raportowaniu jest więc istotny, podobnie, jak wiarygodna ocena efektów polityki klimatycznej z uwzględnieniem wymiaru międzynarodowego rynków dwutlenku węgla. Kluczowym elementem jest ocena funkcjonowania ETS UE, ich wpływu i interakcji z instrumentami energetycznymi i innymi elementami polityki oraz związane z tym opracowania łatwo dostępnych informacji i danych w celu dalszego rozwoju solidnej polityki cenowej dwutlenku węgla i rozpowszechniania doświadczeń europejskich w tym zakresie.

W ramach naboru LIFE 2021, wnioski dotyczące obszaru roboczego budowania szerszych i mocniejszych międzynarodowych sieci ekspertów, jak i zapewnienia szerszego rozpowszechniania wiedzy na temat budowania wsparcia politycznego dla rynków węglowych i dalszych aspektów technicznych, takich jak wykazy emisji, prognozy, monitorowanie i ocena polityki i środków, są szczególnie potrzebne.

9. Budowanie potencjału, zwiększanie świadomości użytkowników końcowych i sieć dystrybucji narzędzi w zakresie fluorowanych gazów cieplarnianych

W związku z rozporządzeniem (UE) 517/2014 w sprawie fluorowanych gazów cieplarnianych, działania zwiększające absorpcję **szkoleń personelu w zakresie obsługi** urządzeń, w których zastosowano przyjazne dla klimatu alternatywne chłodziwa (np. amoniak, CO₂, węglowodory) mają istotne znaczenie. Szczególnie ważne jest skupienie się na istniejącej nierównowadze geograficznej w zakresie dostępności szkoleń oraz adresowania istniejących braków w zakresie dostarczania praktycznych szkoleń dla techników w zakresie instalacji i obsługi urządzeń, w których zastosowano rozwiązania alternatywne, przyjazne dla klimatu. Szerzej zakrojony i bardziej długotrwały skutek mogłyby osiągnąć programy szkolenia instruktorów.

Projekty realizowane w ramach programu LIFE 2021 mogą także dotyczyć budowania potencjału, zwiększania świadomości **użytkowników końcowych i łańcucha dystrybucji urządzeń**.

Kampanie świadomości skierowane do użytkowników końcowych i łańcucha dystrybucji urządzeń (w tym hurtowników, supermarketów, dużych operatorów budynków) mogłyby promować potrzeby szkoleniowe oraz ułatwić wymianę dobrych praktyk.

10. Monitorowanie, ocena i ewaluacja ex-post polityki w zakresie klimatu

UE i jej państwa członkowskie przyjęły szereg instrumentów polityki klimatycznej oraz środków wdrażania istniejących strategii i planów dla osiągnięcia celów przyjętych na rok 2030 oraz bardziej długoterminowych celów klimatycznych. Niektóre z nich okazały się bardziej skuteczne od innych pod względem obniżania emisji gazów cieplarnianych i promowania adaptacji do zmiany klimatu. Kluczowym zagadnieniem jest monitorowanie rozwoju tej polityki, jej wdrażania i weryfikacji na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, m.in. poprzez ich ocenę i ewaluację ex-post. Należy wyciągnąć wnioski i rozpowszechnić informacje na temat skutecznej polityki i jej podstawowej charakterystyki oraz modalności wdrażania.

W tym zakresie, konieczne jest

- opracowywanie i/lub wdrażanie działań promujących solidne monitorowanie, ocenę i ewaluację ex-post instrumentów i środków polityki w sprawie klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym;
- opracowywanie i/lub wdrażanie działań na rzecz lepszej współpracy pomiędzy interesariuszami (np. władzami lokalnymi i regionalnymi, organizacjami społeczeństwa obywatelskiego, przedsiębiorstwami, think-tankami i innymi podmiotami) w celu promowania solidnego monitorowania, oceny i ewaluacji ex-post instrumentów i środków polityki w sprawie klimatu na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym.

Spodziewany efekt

Oczekuje się, że wnioskodawcy zdefiniują, obliczą, objaśnią i osiągną oczekiwane efekty opisane w kryterium „Efekty” (patrz punkt 9) w zakresie.

Wszystkie projekty LIFE objęte będą obowiązkiem zgłaszania spodziewanych wyników i efektów z uwzględnieniem Kluczowych Wskaźników Efektywności (KPI) LIFE. KPI przyczynią się do oceny wpływu projektu LIFE na poziomie środowiskowym, ale także społeczno-ekonomicznym (np. poprzez działania ukierunkowane na lokalną gospodarkę i populację). Proszę zapoznać się ze wskaźnikami podanymi w Części C wniosku eGrant i określić ich wartość, podając oczekiwane efekty projektu. W trakcie realizacji projektu wnioskodawca zostanie poproszony o uszczegółowienie podanych informacji.

Poziom dofinansowania

Projekty dotyczące działań standardowych (SAP) - maksymalny poziom dofinansowania to 60%.

3. Dostępny budżet

Dostępny budżet w związku z naborem wynosi około **69.000.000 EUR**.

Orientacyjne dane na temat budżetu dla poszczególnych tematów zawiera poniższa tabela.

Obszar	Budżet	Orientacyjny zakres budżetu poszczególnych projektów	Szacowana liczba projektów objętych finansowaniem
LIFE-2021-SAPCLIMA-CCM - Łagodzenie zmian klimatu	EUR 30 500 000	1-5 mln EUR	15 projektów
LIFE-2021-SAPCLIMA-CCA - Adaptacja do zmian klimatu	EUR 30 500 000	1-5 mln EUR	15 projektów
LIFE-2021-SAPCLIMA-GOV - Zarządzanie i informacja	8.000.000 EUR	0,7-2 mln EUR	5 projektów

Dostępność budżetu na realizację projektów jest nadal uzależniona od zatwierdzenia budżetu na rok 2021 przez organ władzy budżetowej UE.

Zastrzegamy sobie prawo do odstąpienia od dystrybucji całości dostępnych funduszy lub do ich redystrybucji w ramach naboru, pomiędzy obszarami priorytetowymi, w zależności od otrzymanych wniosków i wyników ich oceny.

4. Harmonogram i terminy

Harmonogram i terminy (orientacyjne)	
Ogłoszenie naboru:	13 lipca 2021 r.
Termin składania wniosków:	<u>30 listopada 2021 r. - 17:00:00 CET</u> (Bruksela)
Informacje o wynikach oceny:	kwiecień 2022 r.
Podpisanie Umowy:	lipiec/sierpień 2022 r.

5. Dopuszczalność i dokumenty

Wnioski muszą być złożone przed **terminem składania wniosków** (patrz harmonogram punkt 4).

Wnioski należy składać w formie **elektronicznej** za pośrednictwem Systemu Składania Dokumentów Portalu Finansowania i Przetargów (dostępnego ze strony „Topic” w sekcji [Search Funding & Tenders](#)). Składanie wniosków w formie papierowej NIE jest możliwe.

Wnioski (w tym załączniki i dokumenty pomocnicze) muszą być składane na formularzach dostarczonych *wewnątrz* Systemu Składania Wniosków (NIE w formie dokumentów dostępnych na stronie Tematów - mają one wyłącznie charakter informacyjny).

Akronim projektu — Akronim projektu musi zawierać słowo LIFE.

Wnioski muszą być **kompletne** i zawierać wszystkie wymagane informacje oraz załączniki i dokumenty uzupełniające:

- Formularz Wniosku Część A - zawiera dane administracyjne uczestników (przyszły koordynator, beneficjenci i podmioty stowarzyszone) oraz podsumowanie budżetu projektu (*wypełniać bezpośrednio online*)
- Formularz Wniosku Część B - zawiera opis techniczny projektu (*do pobrania z Systemu Składania Wniosków w Portalu, wypełnienia, a następnie ponownego zamieszczenia na stronie*)
- Część C (*do wypełnienia bezpośrednio online*) zawiera dodatkowe informacje o projekcie
- **obowiązkowe załączniki i dokumenty uzupełniające** (*do zamieszczenia na stronie*):
 - szczegółowa tabela budżetu (obowiązkowy szablon Excel dostępny w Systemie Składania Wniosków)
 - informacje o uczestnikach

Uwaga: kwoty zawarte w sumarycznej tabeli budżetu (wypełnianej bezpośrednio online) muszą odpowiadać kwotom wyliczonym w szczegółowej tabeli budżetu. W przypadku niezgodności, kwoty w sumarycznej tabeli budżetu online mają znaczenie nadrzędne.

W chwili składania wniosku należy potwierdzić **uprawnienia do działania** w imieniu wszystkich wnioskodawców. Ponadto, należy potwierdzić, że informacje zawarte we wniosku są prawdziwe i kompletne, a uczestnicy spełniają warunki otrzymania finansowania UE (w szczególności pod względem kwalifikowalności, zdolności finansowej i operacyjnej, wyłączenia itd.). Przed podpisaniem umowy o udzielenie dotacji, każdy z beneficjentów i podmiotów stowarzyszonych będzie musiał potwierdzić to ponownie, podpisując stosowne oświadczenie (DoH). Wnioski niezawierające wszystkich dokumentów uzupełniających będą odrzucane.

Wniosek musi być **czytelny, dostępny i nadający się do druku**.

Maksymalna długość wniosku to **120 stron** (Część B). Oceniający nie będą brali pod uwagę stron dodatkowych.

Na dalszym etapie, wnioskodawca może zostać poproszony o dostarczenie dodatkowych dokumentów (*w celu potwierdzenia statusu prawnego podmiotu, weryfikacji zdolności finansowej, potwierdzenia numeru rachunku bankowego itd.*).

Więcej informacji na temat procesu składania wniosków (włącznie z zagadnieniami IT) można znaleźć w [Podreczniku Online](#).

6. Kwalifikowalność

Kwalifikujący się uczestnicy (kwalifikujące się kraje)

Aby zostać uznanym za kwalifikowalnego wnioskodawcę (beneficjenci i podmioty stowarzyszone) muszą:

- być podmiotami prawnymi (publicznymi lub prywatnymi)
- posiadać siedzibę w jednym z kwalifikujących się państw, tzn.:
 - państwach członkowskich UE (włącznie z krajami i terytoriami zamorskimi (OCT))
 - krajach poza UE:
 - wymienionych krajach EOG i krajach związanych z Programem LIFE ([kraje uczestniczące](#)) lub krajach, które są obecnie w trakcie negocjowania układu ustanawiającego stowarzyszenie, w przypadku których układ ten wejdzie w życie przed datą podpisania umowy o dotacji
- koordynator musi mieć siedzibę w kwalifikującym się kraju

Beneficjenci i podmioty stowarzyszone muszą zostać wpisane do [Rejestru Uczestników](#) — przed

złożeniem wniosku - i podlegają walidacji przez Centralne Służby Walidacyjne (Walidacja REA). Dla celów walidacji, zostaną poproszeni o przesłanie dokumentów potwierdzających ich status prawny i pochodzenie.

Inne podmioty mogą uczestniczyć w konsorcjum w innym charakterze, na przykład jako partnerzy stowarzyszeni, podwykonawcy, strony trzecie udzielające wkładu rzeczowego itd. (*patrz punkt 13*).

Określone przypadki

Finansowanie w wyjątkowych przypadkach- Podmioty z innych krajów (nie wymienionych powyżej) podlegają uznaniu za kwalifikujące się w wyjątkowych przypadkach, jeśli organ dotujący uzna ich uczestnictwo za kluczowe dla wdrożenia działania (*patrz program prac*). Osoby fizyczne - Osoby fizyczne NIE kwalifikują się (z wyłączeniem osób samozatrudnionych, tzn. przedsiębiorców indywidualnych w sytuacji, gdy ich firma nie posiada osobowości prawnej odrębnej od tej osoby fizycznej).

Organizacje międzynarodowe - organizacje międzynarodowe kwalifikują się. Zasady dotyczące kwalifikujących się krajów nie mają do nich zastosowania.

Podmioty bez osobowości prawnej - Podmioty, które nie mają osobowości prawnej na mocy prawa krajowego mogą uczestniczyć w wyjątkowych przypadkach pod warunkiem, że ich przedstawiciele posiadają zdolność do podejmowania zobowiązań prawnych w ich imieniu oraz oferować gwarancje ochrony interesów finansowych UE równoważne do oferowanych przez osoby prawne³².

Organy UE - organy UE (z wyłączeniem Wspólnego Centrum Badawczego Komisji Europejskiej) NIE mogą wchodzić w skład konsorcjum.

Stowarzyszenia i grupy interesów - Podmioty składające się z członków mogą uczestniczyć jako „pojedynczy beneficjenci” lub „beneficjenci nieposiadający osobowości prawnej³³”. ⚠️ Uwaga: jeśli działanie będzie realizowane przez członków, powinni oni także uczestniczyć (w charakterze beneficjentów lub podmiotów stowarzyszonych, w przeciwnym razie generowane przez nich koszty NIE będą kwalifikowalne).

Kraje w trakcie negocjowania układu ustanawiającego stowarzyszenie - Beneficjenci z krajów w trakcie negocjacji (*patrz wyżej*) mogą uczestniczyć w naborze i podpisywać umowy dotacji, jeśli negocjacje zostaną zakończone przed datą podpisania umowy (z mocą wsteczną, o ile warunek ten przewiduje umowa).

Środki restrykcyjne UE - Zasady szczególne, stosowane do niektórych podmiotów (*np. podmiotów podlegających pod [środki restrykcyjne UE](#) na mocy Art. 29 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) i Art. 215 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)³⁴ oraz podmioty objęte Wytycznymi Komisji nr [2013/C 205/05](#)³⁵*). Podmioty te nie są uprawnione do uczestnictwa w jakimkolwiek charakterze, w tym jako beneficjenci, podmioty stowarzyszone, partnerzy stowarzyszeni lub odbiorcy wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich (o ile występują).

Aby uzyskać więcej informacji, patrz [Zasady walidacji podmiotów prawnych, Powoływanie LEAR oraz Ocena zdolności finansowej](#).

Skład konsorcjum

n/d

³² Patrz Art. 197(2)(c) Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

³³ Definicje - zob. Art. a 187(2) i 197(2)(c) rozporządzenia finansowego [2018/1046](#).

³⁴ Uwaga: Dziennik Urzędowy UE zawiera oficjalną listę, a w przypadku konfliktu postanowień, jego treść jest nadrzędna w stosunku do treści [Mapy Sankcji UE](#).

³⁵ Wytyczne Komisji nr [2013/C 205/05](#) dotyczące kwalifikowania się podmiotów izraelskich i ich działań na terytoriach okupowanych przez Izrael od czerwca 1967 r. do korzystania z dotacji, nagród i instrumentów finansowych finansowanych ze środków UE począwszy od 2014 r. (Dziennik Urzędowy UE C 205 z dnia 19.07.2013, str. 9-11).

Kwalifikujące się działania

Kwalifikujące się działania zostały wymienione w punkcie 2 powyżej.

Projekty muszą być zgodne z polityką i priorytetami UE (*np. takimi, jak polityka w zakresie środowiska, społeczeństwa, bezpieczeństwa, przemysłu i handlu itd.*).

Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich jest dozwolone w ramach podprogramów LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCM - Łagodzenie zmian klimatu, LIFE-2021-SAP-CLIMA-CCA - Adaptacja do zmian klimatu oraz LIFE2021-SAP-CLIMA-GOV - Zarządzanie klimatem i informacja w zakresie dotacji i nagród na następujących warunkach:

- nabór musi być otwarty, powszechnie publikowany, zgodnie ze standardami UE w zakresie przejrzystości, równego traktowania, konfliktu interesów i poufności

Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich będzie akceptowane w projektach, których celem jest udzielenie wsparcia podmiotom niebędącym partnerami w projekcie (takim, jak *organizacje pozarządowe, władze lokalne czy grupy obywatelskie*) we wdrażaniu lub rozwijaniu inicjatyw lokalnych, które przyczynią się do realizacji celów projektu.

Wniosek musi określać jednoznacznie, dlaczego wsparcie finansowe osób trzecich jest potrzebne, w jaki sposób zostanie zrealizowane oraz zawierać listę różnego rodzaju działań, w związku z którymi strona trzecia może otrzymać wsparcie finansowe. Wniosek musi także jasno opisywać planowane efekty projektu.

Obszar geograficzny (kraje docelowe)

Wnioski muszą odnosić się do działań realizowanych w krajach kwalifikujących się (*patrz wyżej*). Działania poza terytorium kwalifikujących się krajów mają charakter wyjątkowy i muszą być niezbędne dla realizacji celów UE (lub państw kwalifikujących się nienależących do UE) w zakresie środowiska i klimatu oraz zapewniać efektywność interwencji realizowanych w krajach kwalifikujących się. Cele krajów nienależących do UE, kwalifikujących się do udziału w projekcie, nie mogą być odmienne od celów UE.

7. Zdolność finansowa i operacyjna i wyłączenie

Zdolność finansowa

Wnioskodawcy muszą dysponować **stabilnymi i wystarczającymi zasobami** dla potrzeb skutecznego wdrożenia projektu i zapewnienia wkładu własnego. Organizacje uczestniczące w kilku projektach muszą mieć zdolność do wdrażania wszystkich tych projektów.

Weryfikacja zdolności finansowej będzie prowadzona na podstawie dokumentów, które należy pobrać z [Rejestru Uczestników](#) w ramach przygotowań do podpisania umowy dotacji (*np. rachunek zysków i strat i bilans, biznes plan, raport z audytu przeprowadzonego przez niezależnego biegłego rezydenta, potwierdzenie sald za ostatni zakończony rok obrotowy itd.*). Analiza będzie oparta na neutralnych wskaźnikach finansowych, uwzględniając jednakże zarazem inne aspekty, np. zależność od finansowania unijnego oraz deficyt i przychody w latach poprzednich.

Zwykle, weryfikacja jest przeprowadzana w stosunku do wszystkich koordynatorów z wyłączeniem:

- organów publicznych (podmiotów utworzonych jako organy publiczne zgodnie z prawem krajowym, łącznie z władzami lokalnymi, regionalnymi lub krajowymi) i organizacji międzynarodowych
- sytuacji, gdy projektodawcy wnioskuje o dotację na poziomie nieprzekraczającym 60 000 EUR.

W razie konieczności, może też zostać przeprowadzona w odniesieniu do podmiotów stowarzyszonych.

Jeśli uznamy Państwa zdolność finansową za niewystarczającą, możemy zażądać:

- dodatkowych informacji
- zastosowania wzmocnionego reżimu odpowiedzialności finansowej, tzn. solidarnej odpowiedzialności wszystkich beneficjentów lub solidarnej odpowiedzialności podmiotów stowarzyszonych (*patrz niżej, punkt 10*)
- wypłaty zaliczek w ratach
- (jednej lub wielu) gwarancji na kwoty zaliczki (*patrz niżej, punkt 10*)
lub
- odstąpić od proponowania zaliczek
- zażądać zastąpienia wnioskodawcy, lub, w razie konieczności, odrzucić cały wniosek.

Aby uzyskać więcej informacji, patrz [Zasady walidacji podmiotów prawnych, Powoływanie LEAR oraz Ocena zdolności finansowej](#).

Zdolność operacyjna

Wnioskodawcy muszą posiadać **know-how, kwalifikacje i zasoby** w celu skutecznego wdrożenia projektów i wygenerowania wkładu włączając z odpowiednim doświadczeniem w realizacji projektów o zbliżonej skali i charakterze).

Zdolność ta podlega ocenie wraz z kryterium „Zasoby” na podstawie kompetencji i doświadczenia wnioskodawców i ich zespołów projektowych, włącznie z zasobami operacyjnymi (ludzkimi, technicznymi i innymi), lub, w wyjątkowych przypadkach, środków proponowanych w celu ich pozyskania do czasu rozpoczęcia realizacji zadania.

Jeśli wynik oceny kryterium przyznania finansowania będzie pozytywny, uznaje się, że wnioskodawcy dysponują wystarczającą zdolnością operacyjną.

Wnioskodawcy muszą wykazać tę zdolność poprzez:

- profile ogólne (kwalifikacje i doświadczenie) personelu odpowiedzialnego za zarządzanie i wdrażanie projektu
- opis uczestników konsorcjum (oraz poprzednich projektów, o ile występują).

Możemy zażądać dodatkowych dokumentów uzupełniających, jeśli konieczne będzie potwierdzenie zdolności operacyjnej któregośkolwiek z uczestników.

Wyłączenie

Wnioskodawcy objęci **decyzją UE o wyłączeniu** lub jedną z wymienionych niżej **sytuacji wyłączenia**, które uniemożliwiają im otrzymanie finansowania UE NIE mogą uczestniczyć:³⁶

- upadłość, likwidacja, oddanie pod zarządek sądów, układ z wierzycielami, zawieszenie działalności gospodarczej lub podobne procedury (włącznie z procedurami dla osób ponoszących nieograniczoną odpowiedzialność za zadłużenie wnioskodawców)
- niedotrzymanie zobowiązań w zakresie podatków lub ubezpieczeń społecznych (w tym przez osoby ponoszące nieograniczoną odpowiedzialność za zadłużenie wnioskodawców)

³⁶ Patrz Art. 136 i 141 Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

- dopuszczenie się poważnego wykroczenia zawodowego³⁷ (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- popełnienie nadużycia, korupcja, powiązania z organizacją przestępczą, pranie pieniędzy, przestępstwa związane z terroryzmem (włącznie z finansowaniem terroryzmu), praca dzieci lub handel ludźmi (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- wykazanie istotnych braków pod względem spełnienia głównych obowiązków wynikających z zamówienia publicznego, umowy o dotację, nagrodę, umowy na świadczenie usług doradczych itp. (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- dopuszczenie się nieprawidłowości w znaczeniu wskazanym w Art. 1(2) Rozporządzenia nr [2988/95](#) (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania)
- założenie podmiotu w innej jurysdykcji w celu obejścia obowiązków podatkowych, społecznych lub innych przewidzianych prawem w kraju pochodzenia lub założenie w tym celu kolejnego podmiotu (w tym przez osoby uprawnione do reprezentacji, podejmowania decyzji lub kontroli, beneficjentów rzeczywistych lub osoby, które odgrywają kluczową rolę dla przyznania dotacji/ realizacji działania).

Wnioskodawcy podlegają także odrzuceniu w przypadku stwierdzenia, że³⁸:

- w trakcie procedury rozpatrywania wniosków w sposób fałszywy przedstawili informacje wymagane jako warunek uczestnictwa lub nie przedstawili tych informacji
- byli uprzednio zaangażowani w przygotowanie naboru, co oznacza zakłócenie konkurencji, którego w inny sposób nie można wyeliminować (konflikt interesów).

8. Procedura oceny i przyznania dotacji

Wnioski należy składać zgodnie ze **standardową procedurą składania i oceny wniosków** (jednoetapowe złożenie + jednoetapowa ocena).

Komisja oceniająca (przy wsparciu niezależnych ekspertów zewnętrznych) przeprowadzi ocenę wszystkich wniosków. Wnioski podlegają w pierwszej kolejności sprawdzeniu pod kątem wymogów formalnych (dopuszczalność i kwalifikowalność, *patrz punkty 5 i 6*). Wnioski uznane za dopuszczalne i kwalifikowalne zostaną poddane ocenie (dla każdego obszaru) w kontekście zdolności operacyjnej i kryteriów oceny (*patrz punkty 7 i 9*), a następnie uszeregowane według punktacji.

W przypadku wniosków, które uzyskały tę samą punktację (w obrębie obszaru priorytetowego lub kwot budżetowych, określona zostanie **kolejność pierwszeństwa** z zastosowaniem następującego podejścia:

Kolejno dla każdej grupy wniosków *ex aequo*, zaczynając od grupy z najwyższą punktacją i przechodząc do kolejnych w porządku malejącym, wnioski *ex aequo* zostaną uporządkowane wg pierwszeństwa odpowiednio do punktacji uzyskanej w związku z kryterium przyznania dotacji „Wpływ”. W przypadku takiej samej punktacji, pierwszeństwo podlega rozstrzygnięciu na podstawie punktacji wg kryterium „Istotność”, następnie „Jakość” oraz „Zasoby.”

Wszyscy wnioskodawcy zostaną poinformowani o wyniku oceny (**pismo w sprawie wyniku oceny**). Wybrani wnioskodawcy zostaną zaproszeni do etapu sporządzenia umowy dotacji; pozostali zostaną umieszczeni na liście rezerwowej lub odrzuceni. Wnioski poniżej progu budżetowego (tzn. wnioski, które przeszły, ale uzyskały zbyt niską punktację, aby otrzymać finansowanie) otrzymają Pieczęć Doskonałości.

 Brak zobowiązania do finansowania - Zaproszenie do etapu sporządzenia umowy dotacji NIE stanowi formalnego zobowiązania do udzielenia dofinansowania. Przed jego przyznaniem, musimy wdrożyć szereg środków kontroli prawnej: *walidacji podmiotu prawnego, zdolności finansowej, kontroli wykluczenia itd.*

Przygotowanie umowy dotacji będzie obejmować rozmowy w celu uszczegółowienia aspektów technicznych lub finansowych projektu i może wymagać podania przez wnioskodawcę dodatkowych

³⁷ wykroczenie zawodowe obejmuje: pogwałcenie zasad etycznych zawodu, błędne postępowanie, które wpływa na wiarygodność zawodową, fałszywe oświadczenia/ podanie błędnych informacji, uczestnictwo w kartelu lub innej umowie zakłócającej konkurencję, naruszenie IPR, podejmowanie prób wywarcia wpływu na procesy podejmowania decyzji lub pozyskania informacji poufnych od organów publicznych celem zyskania przewagi.

³⁸ Patrz Art. 141 Rozporządzenia finansowego UE [2018/1046](#).

informacji. Proces ten może również wymagać skorygowania wniosku w celu uwzględnienia zaleceń komisji oceniającej lub innych zagadnień. Warunkiem wstępnym podpisania umowy dotacji jest zgodność.

Jeśli wnioskodawca jest przekonany, że procedura oceny przebiegała nieprawidłowo, może złożyć **skargę** (w terminie i zgodnie z procedurami opisanymi w piśmie dotyczącym wyniku oceny). Należy pamiętać, że powiadomienia, które nie zostały otwarte w ciągu 10 dni od daty ich otrzymania uznaje się za otrzymane, a termin liczy się od daty ich otwarcia/ uzyskania do nich dostępu (*patrz także [Warunki i Zasady Portalu Finansowania i Przetargów](#)*). Należy także pamiętać, że w przypadku wniosków składanych w formie elektronicznej mogą występować ograniczenia co do liczby znaków.

9. Kryteria przyznawania dotacji

Kryteria przyznawania dotacji w ramach tego naboru są następujące:

1. Istotność (0-20 punktów)

- Istotność wkładu w realizację jednego lub wielu określonych celów Programu LIFE i odpowiedniego podprogramu
- Zakres, w jakim wniosek jest zgodny z opisem zawartym w zaproszeniu do składania wniosków, włącznie, w stosownych przypadkach, z określonymi w nim priorytetami
- Koncepcja i metodologia: zasadność ogólnej logiki interwencji
- Zakres, w jakim oferty zawarte we wniosku generują wspólne korzyści i umożliwiają synergię z innymi obszarami polityki, istotnymi dla realizacji celów polityki w zakresie środowiska i klimatu

2. Wpływ (0-20 punktów)

- Ambicja i wiarygodność efektu oczekiwanego w trakcie realizacji/ po zakończeniu projektu w związku z działaniem, w tym zapewnienie, że działanie to realizowane jest bez szkody dla innych celów szczegółowych Programu LIFE
- Trwałość efektów projektu po jego zakończeniu
- Jakość środków przyjętych do osiągnięcia efektów projektu
- Potencjał replikacji efektów projektu w tych samych lub innych sektorach lub miejscach, lub zwiększenia jego skali przez podmioty prywatne lub publiczne lub poprzez uruchomienie większych inwestycji lub środków finansowych (potencjał katalityczny).

3. Jakość (0-20 punktów)

- Jasność, trafność i wykonalność planu prac
- Identyfikacja i mobilizacja ważnych interesariuszy
- Odpowiedni zasięg geograficzny działań
- Jakość planu monitorowania i raportowania efektów
- Prawidłowość i jakość środków komunikowania i upowszechniania projektu oraz jego efektów wśród różnych grup docelowych

4. Zasoby (0-20 punktów)

- Skład zespołu projektowego - pod kątem kwalifikacji, umiejętności i odpowiedzialności oraz poprawność struktury zarządzania
- Prawidłowość budżetu i zasobów oraz ich zgodność z planem prac
- Przejrzystość budżetu, tj. odpowiedni opis składników kosztowych
- Zakres, w jakim uwzględniono wpływ projektu na środowisko, w tym poprzez wykorzystanie zielonych zamówień publicznych. Wykorzystanie uznanych metod obliczania śladu środowiskowego projektu (*np. metod PEF lub OEF lub podobnych w rodzaju PEFCR/OEFSR*) lub systemów zarządzania środowiskowego (*np. EMAS*) będzie atutem
- Stosunek wartości do ceny

Punkty dodatkowe:

- **Premia nr 1:** Wniosek oferuje wyjątkowe możliwości synerгии i promuje istotne korzyści generowane wspólnie dla różnych podprogramów LIFE. (2 punkty).
- **Premia nr 2:** Wniosek dotyczy projektu przeznaczonego do realizacji głównie w obszarach najbardziej oddalonych. W sytuacji, gdy określone cechy regionalne są istotne dla osiągnięcia potrzeb

wskazanych w naborze , takich, jak *wyspy odpadów, czysta energia w regionach intensywnego zużycia węgla itd.*, premię można rozszerzyć na inne obszary geograficzne o określonych potrzebach i podatności (2 punkty).

- **Premia nr 3:** Wniosek zasadniczo bazuje na wynikach innych projektów finansowanych przez UE lub przenosi je na większą skalę. (2 punkty).
- **Premia nr 4:** Wniosek charakteryzuje się wyjątkowym potencjałem katalitycznym. (2 punkty).
- **Premia nr 5:** Wniosek obejmuje współpracę międzynarodową pomiędzy państwami członkowskimi jako kluczowy warunek realizacji celów projektu. (2 punkty).

Kryteria przyznawania dotacji	Minimalna punktacja stanowiąca wynik pozytywny	Maksymalna punktacja	Ważenie wyników
Istotność	10	20	1
Wpływ	10	20	1,5
Jakość	10	20	1
Zasoby	10	20	1
Łączna ważona punktacja (wynik pozytywny) (bez premii)	55	90	n.d.
Premia nr 1	n.d.	2	1
Premia nr 2	n.d.	2	1
Premia nr 3	n.d.	2	1
Premia nr 4	n.d.	2	1
Premia nr 5	n.d.	2	1
Łączna ważona punktacja (wynik pozytywny) (z uwzględnieniem premii)	55	90 do 100	n.d.

Maksymalna liczba punktów: 90 do 100 punktów. Progi

indywidualne na kryterium: 10 punktów. Próg łączny:

55 punktów.

Wnioski, które przejdą progi indywidualne ORAZ próg łączny będą rozpatrywane pod kątem finansowania - w granicach dostępnego budżetu. Inne wnioski zostaną odrzucone.

10. Struktura prawna i finansowa Umowy dotacji

Wnioskodawcy, którzy uzyskają pozytywną ocenę wniosku, zostaną zaproszeni do etapu przygotowania umów dotacji, w trakcie którego przystąpią do przygotowania Umowy Dotacji we współpracy z unijnym specjalistą ds. projektów.

Umowa Dotacji będzie określać ramy dotacji oraz jej warunki i zasady, w szczególności w odniesieniu do efektów, raportowania i płatności.

Wzór Umowy Dotacji, która zostanie zastosowana (jak i inne ważne szablony i wytyczne) można znaleźć w dziale [Dokumentów Referencyjnych w Portalu](#).

Data rozpoczęcia i czas trwania projektu

Data rozpoczęcia i czas trwania projektu zostaną wskazane w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 1*). Zwykle, data rozpoczęcia przypada po podpisaniu umowy. Rozpatrzenie wsteczne wniosku może nastąpić w wyjątkowych przypadkach z uzasadnionych przyczyn, ale nigdy wcześniej, niż w terminie złożenia wniosku. Typowy czas realizacji projektu to **2 do 5 lat**.

Maksymalny czas trwania projektu: **10 lat**.

Kamienie milowe i efekty

Kamienie milowe i efekty dla każdego projektu podlegają włączeniu do Systemu Udzielania Dotacji w Portalu oraz wykazaniu w Załączniku nr 1 do Umowy o udzielenie dotacji.

Forma dotacji, poziom dofinansowania i maksymalna kwota dotacji

Parametry dotacji (*maksymalna kwota dotacji, poziom dofinansowania, suma kosztów kwalifikowalnych itd.*) podlegają wskazaniu w treści Umowy Dotacji (*Arkusze Danych, punkt 3 i art. 4*).

Budżet projektu (maksymalna kwota dotacji): *patrz punkt 3 powyżej*. Udzielona dotacja może być niższa od wnioskowanej.

Dotacja stanowić będzie mieszaną dotację na pokrycie kosztów w oparciu o budżet (koszty faktycznie poniesione, z elementami kosztów jednostkowych i ryczałtu). Oznacza to, że zwrot obejmuje WYŁĄCZNIE określone rodzaje kosztów (koszty kwalifikowalne) oraz koszty *faktycznie* poniesione w ramach projektu (NIE koszty *budżetowe*). W przypadku kosztów jednostkowych i ryczałtowych, możliwe jest naliczenie kwot obliczonych zgodnie z wyjaśnieniem zawartym w Umowie o dotację (*patrz art. 6 i Załącznik nr 2 i 2a*).

Koszty podlegają zwrotowi wg poziomu finansowania ustalonego w treści Umowy Dotacji (maksymalnie **60%**).

Dotacja NIE może generować zysku (tzn. nadwyżki przychodów + dotacji UE w stosunku do kosztów). Organizacje nastawione na osiąganie zysku mają obowiązek zgłoszenia przychodów, a w przypadku wygenerowania zysku, odliczymy go od końcowej kwoty dotacji (*patrz art. 22.3*).

Ponadto, należy pamiętać, że ostateczna kwota dotacji może ulec zmniejszeniu w przypadku niezgodności z Umową Dotacji (np. nieprawidłowości w realizacji, niedotrzymanie zobowiązań itd.).

Kategorie budżetowe i warunki kwalifikowalności kosztów

Kategorie budżetowe i warunki kwalifikowalności kosztów są określone w Umowie Dotacji (*Arkusze Danych, punkt 3, art. 6 i Załącznik nr 2*).

Kategorie budżetowe określone dla niniejszego zaproszenia:

- A. Koszty osobowe
 - A.1 Pracownicy, A.2 Osoby fizyczne pracujące na podstawie bezpośredniej umowy, A.3 Osoby oddelegowane
 - A.4 Właściciele MŚP i beneficjenci będący osobami fizycznymi
 - A.5 Wolontariusze
- B. Koszty podwykonawstwa
- C. Koszty zakupów
 - C.1 Koszty podróży i utrzymania
 - C.2 Wyposażenie
 - C.3 Inne towary, roboty i usługi
- D. Inne kategorie kosztów
 - D.1 Wsparcie finansowe na rzecz osób trzecich
 - D.2 Zakup gruntu
- E. Koszty pośrednie

Określone warunki kwalifikowalności kosztów w związku z niniejszym zaproszeniem:

- koszty osobowe:
 - Koszt jednostkowy właścicieli MŚP/ osób fizycznych³⁹: Tak

³⁹ [Decyzja](#) Komisji z dnia 20 października 2020 zezwalająca na zastosowanie kosztów jednostkowych dla kosztów osobowych w przypadku właścicieli małych i średnich przedsiębiorstw oraz beneficjentów, będących osobami fizycznymi, nieotrzymujących wynagrodzenia za prace wykonywane przez nich samych w ramach działania lub programu prac (C(2020)7715).

- koszt jednostkowy wolontariuszy⁴⁰: Tak (z wyłączeniem kosztów pośrednich)
- koszty podróży i utrzymania⁴¹: Nie (wyłącznie faktycznie poniesione koszty)
- koszty wyposażenia: pełny koszt + amortyzacja wymienionych elementów wyposażenia
- inne kategorie kosztów:
 - koszty wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich: dozwolone w przypadku dotacji i nagród; maksymalna łączna kwota wsparcia finansowego na rzecz osób trzecich to 100 000 EUR; maksymalna kwota na jedną stronę trzecią to 20 000 EUR
 - koszty wykupu gruntu: z zastrzeżeniem warunków wskazanych w Art. 6.2 - D.2 Koszty i wkłady kwalifikowalne i niekwalifikowalne we Wzorze Ogólnej Umowy o Udzielenie Dotacji LIFE. Wnioskodawca musi odnieść się do każdego tych z warunków we wniosku i objaśnić, w jaki sposób zostanie on spełniony w trakcie realizacji projektu. Warunki te dotyczą, na przykład, wkładu w integralność sieci Natura 2000, gwarancji, że w perspektywie długoterminowej grunty będą wykorzystywane zgodnie z określonymi celami Programu LIFE, jak i faktu, że wykup gruntu jest jedyną lub najbardziej efektywną kosztowo metodą osiągnięcia pożądanego celu ochrony itd.
- stawka ryczałtowa kosztów pośrednich: [7%] kwalifikowalnych kosztów bezpośrednich (kategorie A-D, z wyjątkiem kosztów zatrudnienia wolontariuszy i określonych kategorii kosztów wyłączonych (wykup gruntu), jeśli mają zastosowanie)
- VAT: VAT niepodlegający odliczeniu jest kosztem kwalifikowalnym (należy jednak pamiętać, że od 2013 r. VAT uiszczany przez instytucje publiczne, działające w charakterze organów władz publicznych NIE jest kosztem kwalifikowalnym)
- inne:
 - bezpłatny wkład rzeczowy jest dozwolony, ale neutralny kosztowo, tzn. nie podlega zadeklarowaniu jako koszt
 - spotkanie inauguracyjne: koszty spotkania inauguracyjnego zorganizowanego przez organ dotujący są kwalifikowalne (koszty podróży dla maksymalnie 2 osób, bilet zwrotny do Brukseli i zakwaterowanie na jedną noc) wyłącznie, jeśli spotkanie ma miejsce po dacie rozpoczęcia projektu, określonej w Umowie Dotacji; data początkowa może zostać zmodyfikowana w drodze zmiany umowy w razie konieczności
 - witryny internetowe projektów: koszty komunikacji związane z zaprezentowaniem projektu na stronie internetowej lub kontaktach mediów społecznościowych użytkowników są kwalifikowalne; koszty *oddzielnych* witryn internetowych projektów nie są kwalifikowalne
 - wspólne działania informacyjne i upowszechniające: należy przewidzieć zasoby na zwiększenie synergii pomiędzy działaniami LIFE i wspieranymi przez UE oraz ich widoczności
 - inne koszty niekwalifikowalne: Nie

 koszty zatrudnienia wolontariuszy - koszty wolontariuszy nie stanowią klasycznej kategorii kosztów. Koszty w tym przypadku nie występują, ponieważ wolontariusze pracują za darmo, można jednak dodać ich do budżetu w formie ustalonych z góry kosztów jednostkowych (na wolontariusza) co pozwoli wykorzystać pracę wolontariuszy na rzecz projektu (poprzez zwiększenie kwoty zwrotu o maksymalnie 100% kosztów zwykłych, tzn. kategorii kosztów innych niż wolontariat). Więcej informacji zawiera [AGA – Umowa Dotacji wraz z komentarzami, art 6.2.A.5.](#)

Płatności i ustalenia dotyczące płatności

Płatności i ustalenia dotyczące płatności są określone w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4, art. 21 i nr 22*).

Po podpisaniu umowy, wnioskodawca otrzymuje zwykle **zaliczkę** na rozpoczęcie realizacji projektu (z reguły do **30%** maksymalnej kwoty dotacji; w wyjątkowych przypadkach zaliczka jest niższa lub nie podlega wypłacie). Zaliczka zostanie wypłacona w ciągu 30 dni od daty wejścia w życie/ gwarancji finansowej (jeśli jest wymagana) - w zależności od tego, która z w/w dat jest późniejsza.

⁴⁰ [Decyzja](#) Komisji z dnia 10 kwietnia 2019 zezwalająca na zastosowanie kosztów jednostkowych do deklarowania kosztów osobowych za prace wykonane przez wolontariuszy w ramach działania lub programu prac (C(2019)2646).

⁴¹ [Decyzja](#) Komisji z dnia 12 stycznia 2021 zezwalająca na zastosowanie kosztów jednostkowych dla kosztów podróży, zakwaterowania i utrzymania w ramach działania lub programu prac, w ramach wieloletnich ram finansowych 2021-2027 (C(2021)35).

Przewiduje się jedną lub więcej **zaliczek dodatkowych**, związanych z raportem zaliczkowania.

Dodatkowo, w przypadku dłuższych i bardziej złożonych projektów, konieczne może okazać się złożenie jednego lub kilku raportów z postępu, niezwiązanych z płatnościami.

Wypłata salda: Na zakończenie projektu obliczymy końcową kwotę dotacji. Jeśli suma wcześniejszych wypłat jest wyższa od końcowej kwoty dotacji, poprosimy wnioskodawcę (jego koordynatora) o zwrot różnicy (odzyskanie środków).

Wszelkie płatności należy realizować poprzez koordynatora.

 Należy pamiętać, że wypłaty ulegną automatycznemu obniżeniu, jeśli jeden z członków konsorcjum ma niespłacone zadłużenie w stosunku do UE (organu dotującego lub innych organów UE). Zadłużenie takie podlega potrąceniu na zasadach opisanych w treści Umowy Dotacji (patrz art. 22).

Należy także pamiętać, że wnioskodawca odpowiada za prowadzenie rejestrów realizowanych działań i deklarowanych kosztów.

Gwarancja na kwotę zaliczki

Jeśli wymagana jest gwarancja na kwotę zaliczki, zostanie ona wyszczególniona w Umowie Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4*). Kwota zostanie określona na etapie przygotowania do podpisania umowy, i zwykle jest równa lub niższa kwocie zaliczki wypłaconej w ramach dotacji.

Gwarancja powinna być dostarczona w euro i wystawiona przez zatwierdzony bank/ instytucję finansową z siedzibą w państwie członkowskim UE. Jeśli wnioskodawca ma siedzibę w kraju spoza UE, a chciałby dostarczyć gwarancję od banku/ instytucji finansowej z siedzibą w jego kraju, należy skontaktować się z nami (w wyjątkowych przypadkach, gwarancja taka zostanie przyjęta, jeśli zapewnia równoważny poziom zabezpieczenia).

Kwoty zablokowane na rachunkach bankowych NIE podlegają uznaniu za gwarancje finansowe.

Gwarancje na poczet zaliczek NIE są formalnie powiązane z poszczególnymi członkami konsorcjum, co oznacza, że można w dowolny sposób zorganizować dostarczenie kwoty gwarancji (*przez jednego lub wielu beneficjentów lub w formie odrębnych gwarancji na kwoty częściowe, przez właściwego beneficjenta lub innego beneficjenta, itd.*). Istotne jest natomiast, aby żądana kwota została pokryta, a gwarancja - przesłana do nas w czasie realizacji zaliczki (skan za pośrednictwem Portalu ORAZ egzemplarz oryginalny pocztą).

Jeśli zostanie to z nami uzgodnione, gwarancja bankowa może zostać zastąpiona przez gwarancję strony trzeciej.

Gwarancja zostanie uwolniona na koniec okresu dotacji, zgodnie z warunkami określonymi w Umowie Dotacji.

Poświadczenia

W zależności od rodzaju działania, rozmiaru dotacji i typu beneficjentów, możemy zażądać złożenia różnego rodzaju poświadczeń. Rodzaj, harmonogram, jak i progi dla każdego z poświadczeń określa Umowa Dotacji (*Arkusz Danych, punkt 4 i art. 24*).

Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków

Struktura odpowiedzialności za odzyskiwanie środków podlega ustaleniu w treści Umowy Dotacji (*Arkusz Danych punkt 4.4 i art. 22*).

W przypadku beneficjentów jest to jedna z poniższych opcji:

- ograniczona odpowiedzialność solidarna z indywidualnie ustalonym pułapem - *każdy beneficjent do*

maksymalnej kwoty dotacji

- bezwarunkowa odpowiedzialność solidarna - *każdy beneficjent do maksymalnej kwoty dotacji za działanie*

lub

- indywidualna odpowiedzialność finansowa - *każdy beneficjent wyłącznie w odniesieniu do własnego zadłużenia.*

Dodatkowo, organ dotujący może wymagać solidarnej odpowiedzialności podmiotów stowarzyszonych (z ich beneficjentem).

Warunki wdrożenia projektu

Zasady IPR: patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 16 i Załącznik nr 5):

- prawo do korzystania z efektów: Tak

komunikacja, upowszechnienie i widoczność finansowania: patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 17 i Załącznik nr 5):

- plan komunikacji i upowszechniania: tak
- dodatkowe działania z zakresu komunikacji i upowszechniania: Tak
- specjalne logo: Tak

Szczegółowe zasady realizacji działania: patrz Wzór Umowy Dotacji (art. 18 i Załącznik nr 5)L

- trwałość: Tak
- szczegółowe zasady dotyczące działań mieszanych: Nie

Inne informacje szczegółowe

n/d

Niezgodność i naruszenie postanowień umowy

Umowa Dotacji (rozdział 5) przewiduje środki, jakie możemy zastosować w przypadku naruszenia postanowień umowy (i innych rodzajów niezgodności).

Dodatkowe informacje: patrz [AGA — Umowa Dotacji wraz z komentarzami](#).

11. Jak złożyć wniosek

Wszystkie wnioski należy składać bezpośrednio online za pośrednictwem Systemu Składania Dokumentów w Portalu Finansowania i Przetargów. Wnioski w formie papierowej NIE będą akceptowane.

Złożenie wniosku to **proces 2-etapowy**:

a) utworzenie konta użytkownika i zarejestrowanie organizacji

Aby użyć Systemu Składania Dokumentów (jedyne sposoby złożenia wniosku), wszyscy uczestnicy muszą [utworzyć konto użytkownika EU Login](#).

Po założeniu konta EULogin, można [wpisać swoją organizację](#) do Rejestru Uczestników. Po zakończeniu procesu rejestracji, wnioskodawca otrzyma 9-cyfrowy kod identyfikacyjny uczestnika (PIC).

b) złożenie wniosku

Należy wejść do Elektronicznego Systemu Składania Dokumentów ze strony Tematu w sekcji [Search Funding & Tenders](#) (lub, w przypadku naborów, dla których zaproszenie wysłano w formie pisma, za pomocą linku podanego w piśmie zawierającym zaproszenie do złożenia wniosku).

Należy złożyć wniosek, składający się z następujących 4 części:

- Część A zawiera dane administracyjne organizacji wnioskodawcy (przyszły koordynator, beneficjenci, podmioty stowarzyszone i partnerzy stowarzyszeni) oraz sumaryczny budżet wniosku. Wypełnia się bezpośrednio online
- Część B (opis działania) obejmuje zawartość techniczną wniosku. Należy pobrać obowiązkowy szablon tekstowy z Systemu Składania Dokumentów, wypełnić go i wysłać jako plik PDF
- Część C zawierająca dodatkowe informacje o projekcie - Wypełnia się bezpośrednio online.
- Załączniki (*patrz punkt 5*). Należy wysłać je w formie pliku PDF (pojedynczego lub wielu, w zależności od liczby miejsc). Niekiedy możliwe jest wysłanie plików Excel, w zależności od ich typu.

Wniosek musi spełniać wymóg **ograniczenia liczby stron** (*patrz punkt 5*); dodatkowe strony zostaną zignorowane.

Dokumenty należy wysłać do **odpowiedniej kategorii** w Systemie Składania Dokumentów - w przeciwnym razie, wniosek może zostać uznany za niekompletny, a tym samym niepodlegający rozpatrzeniu.

Wniosek należy złożyć **przed upływem terminu składania wniosków** (*patrz punkt 4*). Po tym terminie system zostanie zamknięty, a składanie wniosków nie będzie możliwe.

Po złożeniu wniosku, wnioskodawca otrzymuje **wiadomość e-mail z potwierdzeniem** (z podaniem daty i godziny wniosku). Nieotrzymanie wiadomości z potwierdzeniem oznacza, że wniosek NIE został złożony. Jeśli wnioskodawca jest przekonany, że jest to wynik błędu w Systemie Składania Wniosków, powinien bezzwłocznie złożyć reklamację, korzystając z [formularza pomocy IT](#) , z wyjaśnieniem okoliczności sprawy (oraz, jeśli jest taka możliwość, z ewentualnymi zrzutami ekranu ilustrującymi przebieg zdarzeń).

Informacje szczegółowe na temat procesów i procedur opisuje [Podręcznik Online](#). Podręcznik Online zawiera także łącza do często zadawanych pytań i szczegółowych instrukcji korzystania z Systemu Wymiany Danych Elektronicznych w Portalu.

12. Pomoc

Na tyle, na ile to możliwe, **prosimy samodzielnie szukać odpowiedzi** w niniejszym dokumencie i innych materiałach (mamy ograniczone możliwości udzielania bezpośrednich odpowiedzi):

- [Podręcznik Online](#)
- Często zadawane pytania na stronie Tematów (dotyczące konkretnych wniosków w ramach otwartych procedur wezwania do składania wniosków; nie dotyczy działań objętych zaproszeniami indywidualnymi)
- [Portal FAQ](#) (pytania ogólne).
- [Dni informacyjne LIFE](#)

Warto odwiedzać też regularnie stronę Tematów, na której publikujemy aktualne informacje dotyczące wezwań do składania wniosków. (W przypadku zaproszeń indywidualnych, kontaktujemy się z wnioskodawcami bezpośrednio, gdy wezwania są aktualizowane).

Kontakt

W razie pytań indywidualnych, dotyczących Systemu Składania Dokumentów w Portalu, proszę kontaktować się z [Pomocą IT](#) .

Zapytania nie dotyczące IT należy przesyłać na następujące adresy e-mail: [CINEA-LIFE- ENQUIRIES@ec.europa.eu](mailto:CINEA-LIFE-ENQUIRIES@ec.europa.eu).

Prosimy o:

- przesyłanie pytań na co najmniej 7 dni przed terminem złożenia wniosku (*patrz punkt 4*)
- jednoznaczne wskazanie referencyjnych danych naboru i obszaru, którego dotyczy pytanie (*patrz strona tytułowa*).

13. Ważne

WAŻNE

- **Nie czekaj do końca terminu** – Złóż wniosek wystarczająco wcześniej, aby uniknąć **problemów technicznych** w ostatniej chwili. Wnioskodawca ponosi całkowite ryzyko w zakresie problemów związanych ze składaniem wniosków na ostatnią chwilę (*np. zatory systemu*). Termin składania wniosków NIE zostanie przedłużony.
- Proszę regularnie **sprawdzać** Stronę Tematów w Portalu. Wykorzystujemy ją do publikacji aktualizacji i dodatkowych informacji na temat wezwań do składania wniosków (aktualizacje dotyczące wezwań i poszczególnych tematów).
- **System Elektronicznej Wymiany Danych w Portalu Finansowania i Przetargów** – Składając wniosek, wszyscy uczestnicy **wyrażają zgodę na korzystanie z systemu elektronicznej wymiany danych zgodnie z [Warunkami i Zasadami Portalu](#)**.
- **Rejestracja** – Przed złożeniem wniosku, wszyscy beneficjenci, podmioty stowarzyszone i partnerzy stowarzyszeni muszą się zarejestrować w [Rejestrze Uczestników](#). Kod identyfikacyjny uczestnika (PIC) (po jednym na uczestnika) jest niezbędny do wypełnienia Formularza Wniosku.
- **Role w ramach konsorcjum** – Zakładając konsorcjum, należy wybierać organizacje, które przyczynią się do osiągnięcia celów i rozwiązywania problemów.

Role należy przydzielać stosownie do poziomu uczestnictwa w projekcie. Główni uczestnicy powinni występować jako **beneficjenci** lub **podmioty stowarzyszone**; inni mogą pełnić role partnerów stowarzyszonych, podwykonawców, stron trzecich udzielających wkładu rzeczowego. **Partnerzy stowarzyszeni** i strony trzecie udzielające wkładu rzeczowego powinni ponosić własne koszty (nie są formalnymi odbiorcami finansowania UE). **Podwykonawstwo** powinno zwykle stanowić jedynie ograniczoną część projektu i podlega realizacji przez strony trzecie (nie będące beneficjentami/ podmiotami stowarzyszonymi). Podwykonawstwo wykraczające poza zakres 30% łącznych kosztów kwalifikowalnych podlega uzasadnieniu we wniosku.
- **Koordinator** – W przypadku dotacji udzielonych więcej niż jednemu uczestnikowi, beneficjenci uczestniczą jako konsorcjum (grupa beneficjentów). Muszą w takim wypadku wybrać koordynatora, który zadba o zarządzanie i koordynację projektu i będzie reprezentował konsorcjum wobec organu dotującego. W przypadku dotacji na rzecz pojedynczego beneficjenta, staje się on automatycznie beneficjentem koordynującym.
- **Podmioty stowarzyszone** – Wnioskodawcy mogą występować wspólnie ze swoimi podmiotami stowarzyszonymi (tzn. podmiotami powiązаныmi z beneficjentem, które uczestniczą w działaniu, mając podobne prawa i obowiązki, jak beneficjenci, jednak nie podpisują Umowy Dotacji, a zatem nie stają się beneficjentami). Otrzymują one część pieniędzy z dotacji, muszą więc przestrzegać wszystkich warunków wezwania do składania wniosków i podlegają walidacji (tak samo, jak beneficjenci); nie są jednak uwzględniane w minimalnych kryteriach kwalifikowalności dla potrzeb struktury konsorcjum (o ile występuje).
- **Partnerzy stowarzyszeni** - Wnioskodawcy mogą realizować projekt wspólnie z partnerami stowarzyszonymi (tzn. organizacjami partnerskimi, które uczestniczą w działaniu, jednak bez prawa do otrzymania dotacji). Uczestniczą oni bez dofinansowania, a zatem nie obejmuje ich walidacja.
- **Umowa konsorcjum** – ze względów praktycznych i prawnych zaleca się wprowadzenie wewnętrznych ustaleń, które pozwolą odpowiednio zareagować na sytuacje wyjątkowe lub nieprzewidziane (w każdym wypadku, nawet, jeśli nie wymaga tego Umowa o udzielenie dotacji). Umowa konsorcjum stwarza także możliwość redystrybucji środków z dotacji wg wewnętrznych zasad i parametrów konsorcjum (przykładowo, jeden beneficjent może przekazać swoją część dotacji innemu beneficjentowi). Umowa konsorcjum stwarza więc możliwość dostosowania dotacji UE do potrzeb w ramach konsorcjum, a także zapewnia ochronę w razie sporu.

- **Zbilansowany budżet projektu** — Wnioski o dotację muszą gwarantować zbilansowany budżet projektu i wystarczające środki dodatkowe na skuteczne wdrożenie projektu (np. wkład własny, dochód generowany przez działanie, wkład finansowy stron trzecich itd.). Wnioskodawca może zostać poproszony o obniżenie szacowanych kosztów, jeśli są one niekwalifikowalne (w tym nadmiernie wysokie).
- **Zasada niedochodowości** — Dotacje NIE mogą generować zysku (tzn. nadwyżki przychodów + dotacji UE w stosunku do kosztów). Zweryfikujemy to na koniec projektu.
- **Eliminacja podwójnego finansowania** — Obowiązuje ścisły zakaz podwójnego finansowania z budżetu UE (z wyjątkiem działań w ramach Synergii UE). Poza działaniami z zakresu Synergii, każde działanie może otrzymać tylko JEDNĄ dotację z budżetu UE, a pozycje kosztów NIE mogą pod żadnym pozorem być deklarowane do dwóch różnych działań UE.
- **Projekty ukończone/ wtoku** — Wnioski dotyczące projektów, które zostały już ukończone, zostaną odrzucone; wnioski projektów już uruchomionych będą oceniane indywidualnie (w takim wypadku zwrot kosztów nie dotyczy zadań realizowanych przed datą rozpoczęcia projektu/ złożenia wniosku).
- **Połączenie z innymi dotacjami operacyjnymi UE** — Połączenie z innymi dotacjami operacyjnymi UE jest możliwe, jeśli projekt pozostaje poza zakresem programu prac w ramach dotacji operacyjnej, a wnioskodawca zapewnił przejrzyste rozdzielanie kosztów we własnych księgach rachunkowych i NIE deklaruje ich podwójnie (*patrz AGA — Wzór Umowy o udzielenie dotacji wraz z komentarzami, art 6.2.E*).
- **Więcej niż jeden wniosek** — Wnioskodawca może złożyć więcej niż jeden wniosek w odniesieniu do *różnych* projektów w ramach tego samego wezwania (i otrzymać na nie finansowanie).
Organizacje mogą uczestniczyć w składaniu więcej niż jednego wniosku.
ALE: w przypadku kilku wniosków dotyczących *bardzo podobnych projektów*, tylko jeden wniosek zostanie przyjęty i rozpatrzony; wnioskodawcy zostaną poproszeni o wycofanie drugiego z nich (lub zostanie on odrzucony).
- **Ponowne złożenie wniosku** — Wnioski można zmieniać i składać ponownie do upływu terminu złożenia wniosku.
- **Odrzucenie** — Składając wniosek, wszyscy wnioskodawcy akceptują warunki określone w treści niniejszego Dokumentu Zaproszenia do Składania Wniosków (oraz wszystkie wskazane w nim dokumenty). Wnioski niespełniające wszystkich warunków wezwania podlegają **odrzuconiu**. To samo dotyczy wnioskodawców: Wszyscy wnioskodawcy muszą spełniać kryteria; jeśli którykolwiek z wnioskodawców ich nie spełnia, należy go zastąpić - w przeciwnym razie cały wniosek zostanie odrzucony.
- **Anulowanie** - mogą pojawić się okoliczności wymagające anulowania zaproszenia. W takim przypadku, wnioskodawca zostanie o tym poinformowany w formie aktualizacji wezwania lub tematu. Uwaga: anulowanie nie uprawnia wnioskodawców do odszkodowania.
- **Język** — Wniosek można złożyć w dowolnym języku urzędowym UE (jednak streszczenie/ podsumowanie wniosku powinno być zawsze sporządzone w języku angielskim). Ze względów praktycznych stanowczo zalecamy złożenie całego wniosku w języku angielskim.

- **Przejrzystość** —Zgodnie z Art. 38 [Rozporządzenia finansowego UE](#), informacje na temat przyznanych dotacji UE są publikowane co roku w [witrynie Europa](#).

Informacje te obejmują:

- nazwy beneficjentów
- adresy beneficjentów
- cel przyznania dotacji
- maksymalną przyznaną kwotę.

W wyjątkowych przypadkach, publikacja może zostać wycofana (na uzasadnioną merytorycznie prośbę), jeśli występuje ryzyko, że jej ujawnienie mogłoby zagrozić prawom i wolnościom wnioskodawcy, wynikającym z Karty praw podstawowych UE lub zaszkodzić jego interesom gospodarczym.

- **Ochrona danych** — Złożenie wniosku w ramach niniejszego naboru wymaga gromadzenia, wykorzystywania i przetwarzania danych osobowych. Dane będą przetwarzane zgodnie z obowiązującymi przepisami. Podlegają one przetwarzaniu wyłącznie w celu oceny wniosku, a następnie obsługi dotacji, oraz, w razie konieczności, monitorowania i oceny programu oraz komunikacji. Informacje szczegółowe w tym zakresie zawiera [Oświadczenie o ochronie prywatności zamieszczonego na Portalu Finansowania i Przetargów](#).